I

UNA JOVENTUT ATZAROSA

L'any 1265 naixia, a la vila empordanesa de Peralada, un infant, fill de Joan Muntaner, el qual va rebre el nom de Ramon. El seu pare, un dels prohoms de la vila, tenia la seva casa al cap de la plaça. Era un dels edificis més importants de Peralada, prou gran i prou ric perquè, nou anys més tard, Jaume I s'hi estatgés, ja a les velleses de la seva gloriosa i llarga vida, una de les vegades que travessà les terres de l'Empordà. Més encara, en la sumptuosa cavalcada que dugué de València fins a Lió els reis d'Aragó i de Castella, per a assistir al concili convocat pel para Gregori X, el rei i la reina castellans - gendre i filla del sobirà de Catalunya, Aragó, València i Mallorca - van prendre igualment estatge al casal del cap de la plaça de Peralada - i el minyó, que haurà de tenir vivent a la memòria, tota la seva vida, aquell singular honor fet pel Conqueridor al seu pare i a tot el seu llinatge, subratllarà que "per vista, no per oïda, vos pusc dir açò per cert." I un noble orgull farà tremolar la seva ploma quan, més de mig segle més tard, consignarà repetidament a la seva "Crònica" que ell va veure el gran rei. Tota l'admiració, tota la gran fidelitat, també, que haurà de sentir tota la seva vida pels reis del Casal d'Aragó - comprenent-hi els de la branca mallorquina - neixen potser de la impressió que causava en la imaginació d'aquell infant de nou anys el pas d'un home carregat de glòria i que era també, físicament, un dels personatges més impressionants, per l'alçada i per l'harmonia de proporcions i fesomia, que mai hagi existit.

Dos anys més tard, Ramon Muntaner deixava la seva vila nadiua i hem de suposar-lo barrejat als esdeveniments públics que remouen l'època. El Conqueridor havia mort a la ciutat de València el 27 de juliol de 1276. El seu fill Pere, que el succeïa, - no pas a la totalitat dels Estats, puix que una absurda divisió creava, per al segon fill Jaume, el regne de Mallorca, comprenent-hi les Illes, els comtats de Rosselló i Cerdanya i la ciutat i el senyoriu de Montpeller - aviat demostrà que, si l'expansió territorial li era interdita en terres peninsulars, sabria trobar altres exutoris a la vitalitat dels seus sotmesos i al seu afany de glòria.

Tan 1155(2)

Hom sap els grans esdeveniments d'aquell regnat. Com en una acció dramàtica ben graduada, que trobarà el seu colofó ultraterrenal en la visió que haurà de tenir el Dant dels dos grans rivals - Pere el gran i Carles d'Anjou - al seu Purgatori, hom ressegueix els esdeveniments que omplen a curull els nou anys que regnava l'hereu de Jaume el Conqueridor - hereu dels seus estats i de la seva glòria. És aquella expedició al Nord d'Àfrica, qui sap si inici d'una política d'expansió territorial d'incalculable abast, qui sap - i és el més probable - de habilíssima finta per a preparar la intervenció a Sicília; és, després, atenent els precs dels barons sicilians, representats per Roger de Llúria i Conrad Llança, l'anada a la gran illa italiana - la prestigiosa Magna Graecia on tantes civilitzacions contradictòries s'hauran abocat - per a sostenir-hi la revolta contra els angevins, després de les Vespres Sicilianes, el dimarts de Pàsqua, 31 de març de 1282, i recollir el guant llançat per Conradí de dalt estant del patíbul on l'havia de dur el seu intent de reivindicar l'heretatge dels Hohenstauffen; és la victoriosa campanya de Sicília, que culminava amb la triomfal entrada de Pere a Messina, sis mesos més tard, i amb la seva proclamació com a rei de la illa, en virtut dels drets de la seva muller Constança, filla del difunt rei Manfred; és, després, la guerra amb Nàpols i amb França, l'entrada en joc de la Santa Seu, amb el papa Martí IV que excomunicava el rei català i donava el seu reialme - no pas únicament el de Sicília, la possessió del qual pels reis catalans no serà reconeguda fins a un segle més tard pel papat, sinó també del d'Aragó, amb tots els estats que el composen - a un germà de Felip l'Atrevit, rei de França, aquell Carles de Valois que mereixerà el faceciós sobrenom de "rei del xapeu i del vent", perquè no aconseguirà altra corona que el capell de cardenal que, en nom del Sant Pare, li posarà el seu llegat, i perquè els seus somnis de reialesa s'esbullaran amb les rauxes de la tramuntana empordanesa; és l'empresa follament cavalleresca del desafiament de Bordeus, amb aquella expedició de Pere a través tot el sud de França per posar en joc, a punta de llança, el seu honor de sobirà; és la traició del germà, el rei Jaume II de Mallorca, el qual es posa al costat dels francesos i és despossessit pel seu germà dels seus dominis feudataris; és la croada contra Catalunya i la invasió del Rosselló i de l'Empordà, amb les grans batalles navals on s'il.lustraren els noms de Roger de Llúria, Ramon Marquet i Berenguer Maiol; és la terrible desfeta dels croats al Coll de Panissars, amb el rei de França morint de malaltia a l'hostal del Sord de Vilanova, a menys de mitja llegua de Peralada, el 5 d'octubre de 1285...

Tan. 1155 (3)

On es troba el nostre joveníssim Ramon Muntaner, quan es produeixen aques-
6
tes ressonants gestes, que omplen de remors bèl.liques l'Europa cristiana i fan trontollar l'hegemonia francesa? Sabem, només, que en l'episodi cruent que fou el setge i la destrucció de Peralada, en el qual havia de distingir-se una dona de la vila - Na Mercadera, aquella "fort experta fembra, e gran e alta", que tenia obrador de merceria - empresonant un cavaller francès, la casa pairal dels Muntaner fou destruïda en l'incendi que precedí, per voluntat dels defensors, l'entrada dels cruels mercenaris picards. "Tota la vila abrasà e afogà - haurà d'escriure, molts anys més tard, amb una barreja de dolor i d'orgull Ramon Muntaner - que, saul los murs, no hi romaseren deu albergs en peu."

Potser fou això que va decidir la carrera del jove peraladenc. Pere el gran havia mort, en plena glòria, a Vilafranca del Penedés, l'onze de novembre de 1285. Seguia de molt a prop el rei de França, nebot seu, i Carles d'Anjou, el seu gran rival. Deixava uns Estats en entredit i en guerra amb França, Nàpols i la Santa Seu al seu fill gran, Alfons II el liberal, solter (havia de casar-se, però la mort prematura li'n privà, amb una filla del rei d'Anglaterra), el qual tingué per norma consolidar la política del seu pare, tot i arribant a una pau difícil d'aconseguir mentre el seu germà Jaume es mantingués com a rei a Sicília. El regne de Mallorca seguia incorporat als dominis del rei d'Aragó - era una preciosa penyora de negociació, com la mateixa Sicília - i Alfons volgué encara engrandir-lo amb l'illa de Menorca, encara aleshores en possessió dels sarraïns. Una expedició marítima, formada per quaranta galeres sota el comanament de Roger de Llúria, passà de Sicília a Barcelona, on s'hi embarcaren, [redacted] manats pel propi rei, setcents cavallers armats i trenta mil almogàvers. Un d'aquests combatents era Ramon Muntaner. Per això ell ens podrà explicar com fou de cruel aquell hivern de 1286-87, en què tingué lloc l'expedició, i com feia tant de fred que alguns galiots perderen els caps dels dits, glaçats. I ens podrà dir, amb tota fermança, perquè ell hi era, com s'esdevingué que un almogàver culpable de no haver servat el dejuni de Nadal, a Sant Nicolau de Portopí, a Mallorca - on es preparava l'assalt a l'illa veïna - va caure com mort i no recuperà l'ús de les seves facultats fins al dia de Reis, en començar els clergues a cantar la Salve.

La campanya de Menorca fou ràpida, marcada de bell antuvi per una batalla decisiva, en la qual l'empenta bèl.lica del rei i dels seus soldats vencia la bona defensa dels sarraïns i dels cavallers turcs que tenia a sou el moixerif de l'illa. El 21 de gener es retien el castell de Maó i la vila de Ciutadella i el moixerif, amb cent persones, fou autoritzat a embarcar-se

TAS-1155 (4)

amb rumb a Tunis en una nau genovesa, noliejada pel propi rei Alfons, prou content de lliurar-se així d'una llarga campanya. Muntaner ens explica com aquella nau topà amb una tempesta tan forta que la féu esclafar contra les costes berberines i cap dels seus passatgers no se'n salvà. Menys cruent, però no pas més falaguer, fou el destí de la resta dels pobladors sarraïns de Menorca. Homes i infants - ben pocs eren els homes que havien quedat vius després de la breu però dura campanya - foren donats al lleidatà Ramon Calvet, el qual s'encarregà de vendre'ls a profit del tresor reial. Eren unes quaranta mil persones, venudes a l'encant com a esclaus a Mallorca, Sicília i a diverses ciutats i viles de Catalunya. L'illa conquerida, mentrestant, fou fortificada - el port de Maó esdevenia una vila ben amurallada - i, sota el govern d'En Pere de Llibià, un ciutadà honrat de València, fou poblada de "bona gent" procedent de les terres catalanes.

Tot fa creure que Ramon Muntaner - aleshores tenia a la ratlla de vint-i-dos anys - va seguir en l'estol que manava Roger de Llúria i que, després de recórrer Mallorca i Eivissa i deixar el rei Alfons a Barcelona, se'n tornà cap a Sicília, sortejant un dels temporals més desfermats que mai s'hagin vist i que dispersà totes les seves galeres i posà a dura prova les seves dots de navegant i d'almirall. De servir com a soldat Alfons el liberal, rei d'Aragó, el minyó de Peralada passà a defensar Sicília contra les escomeses dels angevins, al servei de Jaume II.

A Sicília, i a més del fill segon de Pere el gran - aquell sobirà de gran ~~seny~~ talent polític, que podrà passar com a paradigma del seny català -, el jove empordanès havia de conèixer un personatge que influiria decisivament en la seva vida. Es el mateix Muntaner qui ens traça la fabulosa biografia d'aquell home extraordinari, de la seva infantesa, la seva carrera d'aventurer i la seva mort dramàtica, i qui ens deixarà el testimoni més directe i més punyent - més verídic, també, com ha estat possible de comprovar amb altres testimonis i documents contemporanis - de l'aventura sense parió que durà els catalans a Romania, a les terres de l'Imperi de Bizanci, podrit de contradiccions i de luxe, de traïcions i refinaments, i els farà vèncer els enemics més temibles i conquerir a punta d'espasa una part - la més prestigiosa - de la vella Grècia.

Aquest personatge es deia Roger de Flor. Era fill d'un alemany, falconer de l'emperador Frederic, que es deia Richard de Flor (Richard von Blume?), casat a Brindisi amb una donzella de bona família i esdevingut, amb la protecció de l'emperador, un home important. Després d'haver tingut dos fills, Giacomo i Ruggiero, i quan aquest darrer només tenia un any, va prendre part, al costat de Conradí, en la dissortada campanya en què aquest re-

tar-1155 (5)

brot dels Hohenstauffen volgué reprendre a Carles d'Anjou el regne de Nàpols que havia tingut el seu oncle, el rei Manfred. Ricard de Flor morí en la batalla i la seva família hagué de sofrir l'expoliació de tots els béns aplicada pel vencedor a tots els partidaris de Conradí.

Quan el menut Roger de Flor tingué vuit anys, va remarcar-lo, en una hivernada al port de Brindisi, un frare sergent del Temple, home important en la poderosa orde religiosa i militar, que es deia Vassall i era marsellès. Va adoptar-lo i se l'endugué, amb consentiment de la mare i amb la meravellada satisfacció del noi, en la seva nau, que anava a Sant Joan d'Acre. Als quinze anys, Rogeró era considerat com un dels millors marins de la Mediterrània i pot dir-se que era el veritable patró de la nau de frare Vassall. Al cap de poc, ingressava a l'orde i, esdevingut frare sergent com el seu protector, rebia el comandament de la major de les naus que existís en aquell temps, la qual es deia "el Falcó". Alt i fornit com pocs altres homes, ardit i generós, fidelíssim als seus deures de cavaller del Temple, Roger de Flor participà a l'evaquació de la ciutat de Sant Joan d'Acre, quan els turcs se n'empararen. Fou acusat - per gent envejosa, i amb calúmnia, ens assegura Muntaner - d'haver-se enriquit en aquella feta, i el gran Mestre del Temple ordenà que fos despossett dels seus béns i càrrecs i empresonat. Roger va saber-ho a temps i va abandonar la seva nau a Marsella, fugint cap a Gènova, on trobà alguns amics i armà una altra embarcació: una galera que es digué "l'Oliveta". El frare templer havia esdevingut un soldat d'aventura i va decidir de passar a Sicília i posar-se al servei del rei - és a dir, de Frederic, el tercer fill de Pere el gran.

Perquè, mentrestant, Alfons el Liberal havia mort, l'any 1291, arran de les negociacions de la pau de Tarascó, destinada a posar fi al conflicte mediterrani, i el qui era rei de Sicília, Jaume II, passava a ocupar el tron d'Aragó. Deixava a la gran illa, com a governador, el seu germà Frederic. Els tractes de pau, duts amb gran habilitat per Jaume, aconseguiren, gràcies en bona part a la tenacitat de Bonifaci VIII, la pau d'Anagni, en virtut de la qual Jaume es casava amb Blanca d'Anjou, filla del rei de Nàpols, i aquest recobrava el domini de Sicília, mentre Jaume II de Mallorca recuperava també els seus estats de mans del seu nebot i homònim, tot i reconeixent-li la sobirania. Hi havia, però, el fet que a Sicília quedava, no solament un fort partit contrari als angevins, sinó també la reina vídua Constança i el seu fill petit Frederic, d'esperit coratjós com el seu pare, i que es negava a abandonar als seus enemics hereditaris la terra que governava.

Tar-1175 (6)

Això creava una situació tan complicada com ambígua. Si bé era cert que Jaume II esdevenia gendre del rei de Nàpols - que es deia, encara, rei de Sicília - i gonfaroner de la Santa Església, encarregat pel Sant Pare de dur a terme les estipulacions del tractat d'Anagni, també ho era que abandonar de nou als angevins la illa alliberada pel rei Pere representava una traïció a l'obra del marit de Constança i àdhuc als vehements desigs d'aquesta, poc disposada a abandonar la seva terra nadiua als enemics de la seva nissaga. Prou que ho recordaria el Dant, quan en trobar al Purgatori, costat per costat, els dos grans rivals - Pere el gran i Carles d'Anjou - posa al costat del rei català el seu hereu i successor, mort ben jove, i el proclama digne successor del pare - si hagués restat com a rei, afirma "bé anava el valor de vas en vas"-i, en canvi, condemna amargament Jaume per haver-se passat al camp dels güelfs. Per això, no és gens sorprenent que, en renunciar Jaume II al reialme de Sicília, el seu germà i lloctinent es negués a abandonar-lo i es proclamés, al seu torn, rei de l'illa. Això, és clar, li representava enfrontar-se, tot sol, no pas únicament amb les forces de Nàpols i de França i amb les fulminacions del Papa, sinó també amb el seu propi germà. Els episodis d'aquesta lluita havien d'ésser dramàtics i entre la investidura com a rei de Sicília de Frederic III, pel maig de 1296, i la pau de Caltabellota, pel 1302, el nou sobirà es vegé en moments de destret.

L'oferta dels serveis del jove templer havia d'ésser doncs rebuda amb satisfacció per Frederic. Per altra banda, la protecció, ni que fos precària, del rei de Sicília posava Roger de Flor a cobert de les persecucions de la poderosa orde que havia abandonat i que es trobava en el moment culminant de la seva influència a França. (No passaran gaires anys, però, que Felip el Bell, home sense gens d'escrúpuls, que ja haurà desposseït violentament el papa Bonifaci VIII de la seva màxima jerarquia, atacarà els templers i exterminarà, en un procés que causarà sensació a tot Europa, els caps principals de l'orde.)

Al servei de Frederic de Sicília, Roger de Flor dugué a terme brillants gestes bèl.liques, per mar i per terra. Tan expert en navegació com audaç en les seves empreses, el fill del falconer de l'emperador enlluernava el jove empordanès passat a Sicília. El cabdill aventurer troba en el minyó de Peralada un amic fidel i, també, un administrador honrat i competent. El nomena el seu procurador i l'associa a la seva prosperitat com a primera figura de la cort de Palerm. La guerra seguia, posant a prova la tenacitat de Frederic i l'ardidesa dels seus soldats. A la mateixa illa, el príncep Robert, duc de Calàbria i germà del rei de

tan-1155 (7)

Nàpols, estava fortament instal.lat a Catània i rebia constants reforços del seu germà. Roger de Flor l'hostilitzava constantment i podia, gràcies a les naus que apresava, no sols armar un brillant exèrcit de mar i de terra, sinó aportar considerables donatius al rei i a cavallers com Blasco d'Alagon, Guillem Galceran i Berenguer d'Entença, amb els quals lligava ben aviat una estreta amistat. Generós i expansiu, Roger de Flor es guanyava la confiança del rei i l'afecte dels nobles. Era nomenat vicealmirall de Sicília i això encara l'empenyia a noves audàcies: esdevingut corsari, despullava de moneda, béns i roba les galeres que es topava pels mars de Catalunya, de Provença i d'Itàlia en les seves constants ràtzies, amb un petit estol armat per ell mateix i format per cinc galeres i un lleny.

En tornar d'una d'aquelles expedicions, carregat de riqueses preses a amics com a enemics - és cert, però, que als amics feia carta de deute i els prometia de restituir-los llur bé un cop la pau vinguda - va saber que el duc Robert havia posat setge a Messina, on es trobava Ramon Muntaner. El minyó de Peralada és testimoni de les constants accions del seu amic i cap, per alleujar el setge i pot registrar triomfalment com, al capdavall, Robert havia [illegible] de renunciar al seu intent i tornar-se'n a Calàbria. Era el començament del desenllaç. El rei Carles passava aleshores, amb considerables reforços que li havia donat el papa, a Termini, i d'allí s'esforçà, amb el seu germà, en un altre setge tan llarg i inútil com l'anterior. De poc anà que Frederic caigués damunt els seus enemics i els fes presoners. Al.legant els vincles familiars que l'unien amb Carles, Frederic rebutjà les raons dels seus cavallers, que li ho aconsellaven. Es probable que ja havia entrat en tractes amb el rei de Nàpols. Uns dies més tard, a Caltabellota s'entrevistaven i el dia 31 d'agost de 1302 signaven la pau - aquesta definitiva. Carles renunciaria a l'illa de Sicília, reconeixent a Frederic el seu reialme - seria rei de Trinàcria, segons la fòrmula de Bonifaci VIII - i Frederic abandonaria les terres que tenia ocupades a Calàbria. Com una repetició de la clàusula matrimonial que coronava la pau d'Anagni, el rei Carles donava una altra filla seva, Elionor, com a muller a Frederic i el mateix dia que es celebrava el casament a Santa Maria la Nova, de Messina, un llegat papal aixecava, en nom de Bonifaci VIII l'entredit que pesava damunt Sicília i el seu rei, mentre perdonava tots els pecats que haguessin estat fets en aquella guerra.

La pau havia estat establerta al regne i el casal d'Aragó consolidava el seu domini a Sicília. Però Roger de Flor, amb el seu fidel procurador Ramon Muntaner i la colla d'amics que s'ha guanyat en les seves campanyes, quedava desvalgut, sense enemics que atacar ni guerres que escometre.

tos-1155(2)

II

L'EXPEDICIO CATALANA A ORIENT

Deixem que el mateix Muntaner ens conti com fou que Roger de Flor decidís esmerçar en una aventura inaudita la força almogàvar que havia quedat inactiva en signar-se a Caltabellota la pau entre Sicília i Nàpols. Tot eren festes, però "frare Roger estava en gran pensament; que ell semblava que fos toix, i era l'home més savi del món per veure endavant. Així és que ell pensà: "Aquest senyor (Frederic) has perdut, i els catalans i els aragonesos qui l'han servit igualment, que ell no els podrà donar res i en canvi li hauran d'ésser gran destorb. I ells són igual que tothom: que sense menjar no poden viure; i així no tindran res del rei i hauran de lliurar-se per força al saqueig, i al capdavall destruiran tota la terra i ells aniran morint poc a poc. I així és menester que, puix has servit tant aquest senyor qui tanta d'honor t'ha feta, t'ocupis de treure-li del damunt aquesta gent, a honor d'ell i en profit d'ells." Es l'etern problema dels exèrcits professionals, quan la pau els lleva ocupació i profit i els converteix, massa sovint, en bandolers que fan la guerra pel propi compte.

"I així mateix - continua explicant-nos Ramon Muntaner de Roger de Flor- pensà de si mateix que no li convenia aturar-se a Sicília, puix que si el rei havia fet la pau amb l'Església, el mestre del Temple, amb el mal que li volien (a Roger) el rei Carles i el duc (Robert), el demanaria al papa i el rei hauria de fer una de dues coses: o bé obeir el papa, i donar-li Roger de Flor, o tornar a estar en guerra amb l'Església; i no valia pas ell tant com que el rei hagués de posar-se en aquella situació compromesa."

Roger va tenir doncs una idea i va anar-la a exposar totseguit a Frederic, el qual va aprovar-la totalment. Era de trametre una ambaixada a l'emperador de Constantinoble, oferint-li els seus serveis i els dels catalans i aragonesos que hi havia a Sicília i que havien quedat desvagats amb l'acabament de la guerra, per defensar-lo contra els turcs. Roger de Flor preveia que l'emperador acceptaria a mans besades aquest oferiment i que seria generós en la recompensa, puix que el perill turc era cada vegada més agut - ja li havien pres més de trenta jornades de terra de l'Imperi - i, per altra banda, els almogàvers catalans i aragonesos, després de les campanyes que havien menat a Sicília i Calàbria eren reputats com als millors guerrers de l'època.

tau-1155 (9)

L'ambaixada sortí l'endemà mateix cap a Constantinoble. Dos cavallers de tota confiança de Roger de Flor, en una galera que aquest havia aparellat, tenien l'encàrrec de fer l'oferiment a l'emperador Andrònic i de posar-li ensems les condicions de l'ajut: Roger de Flor rebria com a muller la neboda de l'emperador, filla del rei de Bulgària i, ensems, la dignitat de megaduc - gran duc - de l'imperi bizantí; els seus combatents tindrien assegurada una paga de quatre mesades, a raó de quatre unces per mes, per cada cavaller armat amb el seu cavall, i d'una unça per mes per cada home de peu, i que, si, passat aquell termini de quatre mesos, volien continuar en el servei, els mantindria el mateix sou; per últim, aquesta paga els hauria d'ésser feta per endavant, situant els diners a Malvasia, a l'illa de Quios - on es feia aquell raïm dolcíssim, importat pels croats a Occident i que havia d'arrelar-se particularment al Penedès.

Així que sortí l'ambaixada, amb capítols detallats, que Ramon Muntaner va ocupar-se de redactar, i amb poders prou amples per a convertar el matrimoni principesc reclamat i tots els altres compromisos, Roger de Flor, amb una superba seguretat en el resultat de les negociacions, va preocuparse de recrutar el seu exèrcit. Ell sabia que dels seus temps de patró de la nau "el Falcó", com de les seves gestes de corsari i de les victòries aconseguides contra el duc Robert - el seu gran enemic, que mai no perdonarà als almogàvers els seus fracassos de Sicília - havia aconseguit una justa fama a Constantinoble i, sense esperar la confirmació, allistà els qui haurien d'ésser companys d'armes en l'aventura de Romania. Comptava en primer lloc, és clar, amb Ramon Muntaner, destinat a ésser el tresorer i administrador de la Gran Companyia. Però també amb un guerrer que li era com un germà entranyable d'ençà de la campanya de Messina: Berenguer d'Entença. I d'altres encara: Ferran Eximenis d'Arenós, Ferran d'Aunés, Corberan d'Alet, Martí de Logran, Pere d'Erós i - últim a ésser esmentat a la llista que en dóna Muntaner, però destinat a esdevenir, pel seu heroisme com per la seva violència, un dels primers, - Bernat de Rocafort. Aquests serien els capitans, seguits de molts d'altres cavallers catalans i aragonesos, i de prop de quatre mil almogàvers, de provades qualitats militars, puix que d'ençà de l'alliberament de Sicília pel rei Pere el Gran havien dut la guerra a la gran illa.

Roger de Flor tenia raó de confiar en l'èxit del seu oferiment. Tant l'emperador Andrònic com el seu fill gran, Miquel Paleòleg, accediren sense regateig a les condicions posades pel que havia estat frare templer. En tornar de Constantinoble, els ambaixadors ja duien els compromisos signats per l'emperador relatius al matrimoni amb la seva neboda, als sous a

tas - 1155 (10)

pagar a cavallers i almogàvers i a l'autoritat que era reconeguda, amb el títol de megaduc, a Roger de Flor. Més encara, duien les insígnies d'aquest càrrec, el més elevat després del de Cèsar que ostentava Miquel Paleòleg: un ceptre, una senyera i un capell. (I Muntaner ens explica que, a l'imperi, tots els alts càrrecs tenen un capell propi i distint, i que ningú no gosaria dur, sense dret, altre que el que li correspon.)

Content d'aquesta acceptació, el nou megaduc - esdevingut de cop cap suprem de totes les forces militars de l'imperi d'Orient, amb autoritat damunt l'almirall i govern directe sobre totes les illes gregues i sobre les costes i ports de l'imperi - anà a prendre comiat, a Palerm, dels reis de Sicília, els quals li ~~feren donatiu de~~ deixaren deu galeres i dos llenys per a reforçar l'estol que ja havia fet aparellar Roger de Flor. La crida que aquest feia per reclutar un gran exèrcit es veié reforçada pels donatius en moneda que Frederic atorgà als expedicionaris, als quals, demés, - tant si era home, dona o infant qui amb el megaduc se n'anés, explica Ramon Muntaner, i això ens dóna una idea de com eren de barrejades aquelles forces d'aventurers - un quintà de bescuit i deu peces de formatge per persona i, per cada quatre, un bacó de cansalada, alls i cebes.

Pel setembre de 1303 salpava de Messina l'estol de Roger de Flor. El formaven, entre galeres, naus, llenys i tarides, trenta sis veles, i hi anaven, ultra els capitans Ferran Ximenis d'Arenós, Ferran d'Aunés, Corberan d'Alet, Pere d'Erós i Martí de Logran, mil cinc cents homes de cavall, arreats de totes coses, uns quatre mil almogàvers i prop de mil homes de mar, a sou, ultra els galiots i els mariners de tripulació de cada navili. Ens confirma l'abigarrament de l'exèrcit format per Roger de Flor una anotació de Ramon Muntaner, fidel administrador i cronista de la Gran Companyia: "I tots aquests eren catalans i aragonesos, i la major part menaven llurs mullers o llurs amigues, i llurs infants."

Només mancaren a la sortida conjunta dos dels millors capitans recrutats per Roger: Berenguer d'Entença, el qual no tingué temps d'ajuntar-s'hi, i Bernat de Rocafort. Aquest tenia dos castells a Calàbria i no volia retre'ls al rei de Nàpols, com havia estat estipulat a Caltabellota, mentre no li fossin liquidades les soldades que se li devien a ell i a la seva companyia. Més tard, però, un i altre havien d'ajuntar-se a l'exèrcit manat per Roger de Flor.

Aquest passava a Malvasia, on eren rebuts amb gran honor els reforços tan esperats per l'emperador, i on trobaven ordres d'aquest perquè se n'anessin directament cap a Constantinoble. L'arribada de la Gran Companyia a

Tor. 1155 (11)

la capital bizantina produí gran satisfacció a l'emperador i al seu fill, i un fort enuig als genovesos, que fins aleshores havien tingut el lloc millor com a aliats de Bizanci. Andrònic donà la seva neboda, Maria, una bella noia de setze anys, filla del rei de Bulgària, com a muller de Roger de Flor i el casament es celebrà entre grans festes, al palau imperial de les Blaquernes. Hi hagué, mentre tenia lloc la cerimònia, una primera topada entre catalans i genovesos - manifestació d'una rivalitat que haurà de durar moltes generacions entre dues grans forces mediterrànies igualment interessades en una expansió comercial per l'Orient - i en la lluita moriren el capità genovès Rosso de Finar i tres mil genovesos. Era un sever advertiment per a aquests, però també per a Andrònic, el qual s'esverà en comprendre que els almogàvers volien completar llur victòria anant a saquejar la vila de Pera, reducte dels genovesos i on aquests tenien llur tresor i llurs mercaderies. A precs de l'emperador, qui temia per aquell tresor, del qual es refiava com a seu, puix que Gènova era el banquer de Bizanci, Roger de Flor, voltat dels seus capitans, va barrar el pas als seus excitats almogàvers i els féu desistir de l'atac a Pera.

Andrònic s'esforçà doncs a allunyar de la capital aquells perillosos aliats i, fentlos donar una nova paga, els manà que travessessin els Dardanels per atacar els turcs que ocupaven Anatòlia. Muntaner ens explica que el propi Miquel Paleòleg, amb dotze mil homes de cavall i cent mil a peu, havia intentat de combatre els turcs a Artaki i que no gosà de plantar-los cara. Els grecs afirmaran, com d'algunes altres de les afirmacions de Ramon Muntaner, testimoni presencial de la major part dels fets, que aquest era molt amic d'inflar les victòries de la Gran Companyia a base d'augmentar el nombre dels enemics vençuts o dels amics covards o ineficaços que els almogàvers venien a auxiliar. El cert és que la campanya d'Anatòlia representà un seguit de victòries per a Roger de Flor i que això, que allunyava dels murs de les Blaquernes l'amenaça turca, desvetllà l'enveja i el ressentiment de Miquel Paleòleg. La Gran Companyia hivernà a Artaki, i la generositat de Roger de Flor - reportada amb complaença per Muntaner - féu que no sols els allotjadors dels soldats cobressin tot allò que els era degut, a càrrec del megaduc, sinó que aquests deutes particulars fossin tots perdonats i els soldats i oficials cobressin encara, demés del que havien conquerit en pillatge, quatre mesos de soldada, "en bell or".

L'abril de 1303 veié nous combats victoriosos contra els turcs. En un d'ells, i prop de la ciutat de la Tira (Tyràion) on es trobava el cos venerat de Sant Jordi, moria el valerós Corberan d'Alet, (general de l'imperi) un dels companys preferits de Roger de Flor, el qual l'havia promès a una filla seva,

tau - 1155 (12)

la capital bizantina produí gran satisfacció a l'emperador i al seu fill, i un fort enuig als genovesos, que fins aleshores havien tingut el lloc millor com a aliats de Bizanci. Andrònic donà la seva neboda, Maria, una bella noia de setze anys, filla del rei de Bulgària, com a muller de Roger de Flor i el casament es celebrà entre grans festes, al palau imperial de les Blaquernes. Hi hagué, mentre tenia lloc la cerimònia, una primera topada entre catalans i genovesos - manifestació d'una rivalitat que haurà de durar moltes generacions entre dues grans forces mediterrànies igualment interessades en una expansió comercial per l'Orient - i en la lluita moriren el capità genovès Rosso de Finar i tres mil genovesos. Era un sever advertiment per a aquests, però també per a Andrònic, el qual s'esverà en comprendre que els almogàvers volien completar llur victòria anant a saquejar la vila de Pera, reducte dels genovesos i on aquests tenien llur tresor i llurs mercaderies. A precs de l'emperador, qui temia per aquell tresor, de qual es refiava com a seu, puix que Gènova era el banquer de Bizanci, Roger de Flor, voltat dels seus capitans, va barrar el pas als seus excitats almogàvers i els féu desistir de l'atac a Pera.

Andrònic s'esforçà doncs a allunyar de la capital aquells perillosos aliats i, fentlos donar una nova paga, els manà que travessessin els Dardanels per atacar els turcs que ocupaven Anatòlia. Muntaner ens explica que el propi Miquel Paleòleg, amb dotze mil homes de cavall i cent mil a peu, havia intentat de combatre els turcs a Artaki i que no gosà de plantar-los cara. Els grecs afirmaran, com d'algunes altres de les afirmacions de Ramon Muntaner, testimoni presencial de la major part dels fets, que aquest era molt amic d'inflar les victòries de la Gran Companyia a base d'augmentar el nombre dels enemics vençuts o dels amics covards o ineficaços que els almogàvers venien a auxiliar. El cert és que la campanya d'Anatòlia representà un seguit de victòries per a Roger de Flor i que això, que allunyava dels murs de les Blaquernes l'amenaça turca, desvetllà l'enveja i el ressentiment de Miquel Paleòleg. La Gran Companyia hivernà a Artaki, i la generositat de Roger de Flor - reportada amb complaença per Muntaner - féu que no sols els allotjadors dels soldats cobressin tot allò que els era degut, a càrrec del megaduc, sinó que aquests deutes particulars fossin tots perdonats i els soldats i oficials cobressin encara, demés del que havien conquerit en pillatge, quatre mesos de soldada, "en bell or".

L'abril de 1903 veié nous combats victoriosos contra els turcs. En un d'ells, i prop de la ciutat de la Tira (Tyràion) on es trobava el cos venerat de Sant Jordi, moria el valerós Corberan d'Alet, (un dels companys preferits de Roger de Flor, el qual l'havia promès a ... una filla seva,

Fon. M55 (13)

la capital bizantina produí gran satisfacció a l'emperador i al seu fill, i un fort enuig als genovesos, que fins aleshores havien tingut el lloc millor com a aliats de Bizanci. Andrònic donà la seva neboda, Maria, una bella noia de setze anys, filla del rei de Bulgària, com a muller de Roger de Flor i el casament es celebrà entre grans festes, al palau imperial de les Blaquernes. Hi hagué, mentre tenia lloc la cerimònia, una primera topada entre catalans i genovesos - manifestació d'una rivalitat que haurà de durar moltes generacions entre dues grans forces mediterrànies igualment interessades en una expansió comercial per l'Orient - i en la lluita moriren el capità genovès Rosso de Finar i tres mil genovesos. Era un sever advertiment per a aquests, però també per a Andrònic, el qual s'esverà en comprendre que els almogàvers volien completar llur victòria anant a saquejar la vila de Pera, reducte dels genovesos i on aquests tenien llur tresor i llurs mercaderies. A precs de l'emperador, qui temia per aquell tresor, de qual es refiava com a seu, puix que Gènova era el banquer de Bizanci, Roger de Flor, voltat dels seus capitans, va barrar el pas als seus excitats almogàvers i els féu desistir de l'atac a Pera.

Andrònic s'esforçà doncs a allunyar de la capital aquells perillosos aliats i, fent-los donar una nova paga, els manà que travessessin els Dardanels per atacar els turcs que ocupaven Anatòlia. Muntaner ens explica que el propi Miquel Paleòleg, amb dotze mil homes de cavall i cent mil a peu, havia intentat de~~f~~combatre els turcs a Artaki i que no gosà de plantar-los cara. Els grecs afirmaran, com d'algunes altres de les afirmacions de Ramon Muntaner, testimoni presencial de la major part dels fets, que aquest era molt ~~xerò~~ amic d'inflar les victòries de la Gran Companyia a base d'augmentar el nombre dels enemics vençuts o dels amics covards o ineficaços que els almogàvers venien a auxiliar. El cert és que la campanya d'Anatòlia representà un seguit de victòries per a Roger de Flor i que això, que allunyava dels murs de les Blaquernes l'amenaça turca, desvetllà l'enveja i el ressentiment de Miquel Paleòleg. La Gran Companyia hivernà a Artaki, i la generositat de Roger de Flor - reportada amb complaença per Muntaner - féu que no sols els allotjadors dels soldats cobressin tot allò que els era degut, a càrrec del megaduc, sinó que aquests deutes particulars fossin tots perdonats i els soldats i oficials cobressin encara, demés del que havien conquerit en pillatge, quatre mesos de soldada, "en bell or".

L'abril de 1903 veié nous combats victoriosos contra els turcs. En un d'ells, i prop de la ciutat de la Tira (Tyràion) on es trobava el cos venerat de Sant Jordi, moria el valerós Corberan d'Alet, (un dels companys senescal de l'imperi preferits de Roger de Flor, el qual l'havia promès a ~~la~~ una filla seva,

Jaa - 1155 (14)

tinguda d'una dama xipriota, i que residia a Constantinoble amb la nova muller del megaduc. El coratjós cavaller fou soterrat, amb deu altres combatents caiguts a la Tira, a l'església de Sant Jordi, en una tomba que el propi Roger de Flor vigilà que fos "rica i bella".

La campanya, però, exigia que l'exèrcit fos reforçat. Ferran d'Aunés, almirall de la Gran Companyia, es trobava a l'illa de Quio, amb les galeres i els homes de mar, i el megaduc li manà que acudís a la ciutat d'Aenea. En l'entremig, però, arribava a Constantinoble un altre important reforç: Bernat de Rocafort, que havia liquidat, amb profit per als seus interessos, les seves possessions a Calàbria - tot guanyant-se, de passada, la persistent enemistat del rei Robert de Nàpols, el qual un dia no molt llunyà haurà de cobrar-se el compte en carn viva /. Arribava amb dues galeres que duien dos cents homes de cavall, ben equipats - llevat dels cavalls - i amb un miler d'almogàvers. Andrònic va encaminar-lo cap a Quio, on s'ajuntà amb l'almirall Ferran d'Aunés i, plegats, passaren a Aenea, tot trametent uns missatgers a Roger de Flor per comunicar-li llur arribada.

Alegre de la vinguda del cavaller català, Roger tramet per a fer-li de guia , amb vint cavallers d'escolta, el seu fidel Ramon Muntaner, el qual té per missió acompanyar Bernat de Rocafort i la seva companyia fins a Efès, ciutat prestigiosa per anar lligada als escrits i els fets del gloriós apòstol sant Joan. Muntaner visita devotament la tomba de l'evangelista i recull totes les llegendes pietoses i meravelloses que hi floreixen: anys després, relatarà les virtuts de la "manna" que cada any, el dia de sant Esteve, ix del sepulcre del sant i brolla dos dies seguits, mena de fina sorra que s'enduen tots els pelegrins i que guareix miraculosament les febres, ajuda a ben parir les dones i àdhuc calma les tempestes de mar, si és tirada a les aigües tres vegades seguides, en nom de la Trinitat, de madona santa Maria i del benaventurat sant Joan Evangelista.

El viatge és accidentat, puix que les partides turques hostilitzen la petita tropa. Ramon Muntaner, amic i admirador de Rocafort, té gran plaer a trobar-lo i, amb l'almirall Aunés, es congratula de la marxa de la campanya. Els vint cavalls que duu serveixen per als cavallers que vénen amb Rocafort i per a ell mateix - no és pas gaire fàcil de trobar cavalcadures per a tots, en aquelles terres hostils d'Asia Menor - i, seguit de cinc cents dels seus almogàvers, Muntaner emprèn el camí de retorn, amb el nouvingut, cap a la ciutat d'Efès, altrament dita Alto-Lloc - de l'italià Alto-Luogo, per una etimologia més o menys fonètica del grec Hagios-Theologos. Un cop hi han arribat, han d'esperar-hi quatre dies que arribi Roger de Flor. La resta dels soldats que havia dut Rocafort restaven a Aenea, amb l'almi-

tas- 1155 (15)

tinguda d'una dama xipriota, i que residia a Constantinoble amb la nova muller del megaduc. El coratjós cavaller fou soterrat, amb deu altres combatents caiguts a la Tira, a l'església de Sant Jordi, en una tomba que el propi Roger de Flor vigilà que fos "rica i bella".

La campanya, però, exigia que l'exèrcit fos reforçat. Ferran d'Aunés, almirall de la Gran Companyia, es trobava a l'illa de Chio, amb les galeres i els homes de mar, i el megaduc li manà que acudís a la ciutat d'Aenea. En l'entremig, però, arribava a Constantinoble un altre important reforç: Bernat de Rocafort, que havia liquidat, amb profit per als seus interessos, les seves possessions a Calàbria - tot guanyant-se, de passada, la persistent enemistat del rei Robert de Nàpols, el qual un dia no molt llunyà haurà de cobrar-se el compte en carn viva -. Arribava amb dues galeres que duien dos cents homes de cavall, ben equipats - llevat dels cavalls - i amb un miler d'almogàvers. Andrònic va encaminar-lo cap a Chio, on s'ajuntà amb l'almirall Ferran d'Aunés i, plegats, passaren a Aenea, tot trametent uns missatgers a Roger de Flor per comunicar-li llur arribada.

Alegre de la vinguda del cavaller català, Roger tramet per a fer-li de guia , amb vint cavallers d'escolta, el seu fidel Ramon Muntaner, el qual té per missió acompanyar Bernat de Rocafort i la seva companyia fins a Efes, ciutat prestigiosa per anar lligada als escrits i els fets del gloriós apòstol sant Joan. Muntaner visita devotament la tomba de l'evangelista i recull totes les llegendes pietoses i meravelloses que hi floreixen: anys després, relatarà les virtuts de la "manna" que cada any, el dia de sant Esteve, ix del sepulcre del sant i brolla dos dies seguits, mena de fina sorra que s'enduen tots els pelegrins i que guareix miraculosament les febres, ajuda a ben parir les dones i àdhuc calma les tempestes de mar, si és tirada a les aigües tres vegades seguides, en nom de la Trinitat, de madona santa Maria i del benaventurat sant Joan Evangelista.

El viatge és accidentat, puix que les partides turques hostilitzen la petita tropa. Ramon Muntaner, amic i admirador de Rocafort, té gran plaer a trobar-lo i, amb l'almirall Aunés, es congratula de la marxa de la campanya. Els vint cavalls que duu serveixen per als cavallers que vénen amb Rocafort i per a ell mateix - no és pas gaire fàcil de trobar cavalcadures per a tots, en aquelles terres hostils d'Asia Menor - i, seguit de cinc cents dels seus almogàvers, Muntaner emprèn el camí de retorn, amb el nouvingut, cap a la ciutat d'Efes, altrament dita Alto-Lloc - de l'italià Alto-Luogo, per una etimologia més o menys fonètica del grec Hagios-Theologos. Un cop hi han arribat, han d'esperar-hi quatre dies que arribi Roger de Flor. La resta dels soldats que havia dut Rocafort restaven a Aenea, amb l'almi-

Tad-1155 (16)

tinguda d'una dama xipriota, i que residia a Constantinoble amb la nova muller del megaduc. El coratjós cavaller fou soterrat, amb deu altres combatents caiguts a la Tira, a l'església de Sant Jordi, en una tomba que el propi Roger de Flor vigilà que fos "rica i bella".

La campanya, però, exigia que l'exèrcit fos reforçat. Ferran d'Aunés, almirall de la Gran Companyia, es trobava a l'illa de Chio, amb les galeres i els homes de mar, i el megaduc li manà que acudís a la ciutat d'Aenea. En l'entremig, però, arribava a Constantinoble un altre important reforç: Bernat de Rocafort, que havia liquidat, amb profit per als seus interessos, les seves possessions a Calàbria - tot guanyant-se, de passada, la persistent enemistat del rei Robert de Nàpols, el qual un dia no molt llunyà haurà de cobrar-se el compte en carn viva -. Arribava amb dues galeres que duien dos cents homes de cavall, ben equipats - llevat dels cavalls - i amb un miler d'almogàvers. Andrònic va encaminar-lo cap a Chio, on s'ajuntà amb l'almirall Ferran d'Aunés i, plegats, passaren a Aenea, tot trametent uns missatgers a Roger de Flor per comunicar-li llur arribada.

Alegre de la vinguda del cavaller català, Roger tramet per a fer-li de guia , amb vint cavallers d'escolta, el seu fidel Ramon Muntaner, el qual té per missió acompanyar Bernat de Rocafort i la seva companyia fins a Efes, ciutat prestigiosa per anar lligada als escrits i els fets del gloriós apòstol sant Joan. Muntaner visita devotament la tomba de l'evangelista i recull totes les llegendes pietoses i meravelloses que hi floreixen: anys després, relatarà les virtuts de la "manna" que cada any, el dia de sant Esteve, ix del sepulcre del sant i brolla dos dies seguits, mena de fina sorra que s'enduen tots els pelegrins i que guareix miraculosament les febres, ajuda a ben parir les dones i àdhuc calma les tempestes de mar, si és tirada a les aigües tres vegades seguides, en nom de la Trinitat, de madona santa Maria i del benaventurat sant Joan Evangelista.

El viatge és accidentat, puix que les partides turques hostilitzen la petita tropa. Ramon Muntaner, amic i admirador de Rocafort, té gran plaer a trobar-lo i, amb l'almirall Aunés, es congratula de la marxa de la campanya. Els vint cavalls que duu serveixen per als cavallers que vénen amb Rocafort i per a ell mateix - no és pas gaire fàcil de trobar cavalcadures per a tots, en aquelles terres hostils d'Asia Menor - i, seguit de cinc cents dels seus almogàvers, Muntaner emprèn el camí de retorn, amb el nouvingut, cap a la ciutat d'Efes, altrament dita Alto-Lloc - de l'italià Alto-Luogo, per una etimologia més o menys fonètica del grec Hagios-Theologos. Un cop hi han arribat, han d'esperar-hi quatre dies que arribi Roger de Flor. La resta dels soldats que havia dut Rocafort restaven a Aenea, amb l'almi-

rall Ferran d'Aunés, per defensar la ciutat i els navilis de la Gran Companyia contra les ~~corrories~~ incursions dels turcs. Nicolau d'Olwer, profund coneixedor de tots els detalls de la campanya i que ha destacat, al costat de la prudència i la lleialtat de Ramon Muntaner, l'audàcia i l'ambició de Bernat de Rocafort, descriu així aquells quatre dies d'esperar l'arribada del megaduc a Efès: "En els quatre dies que tarda d'arribar amb l'host, els diàlegs són llargs. Entusiasta, ponderatiu, el bell parler de l'Empordà descriu meravelles, perills i victòries; caut i reservat, En Rocafort no parla gaire, però vol informar-se amb exactitud de la situació interior de la Companyia, del comandament i dels guanys. La idea de fer-se'n amo i senyor potser ja passa, com una centella, pel seu front. Per a servir la seva ambició extraordinària, En Rocafort té una valentia i una habilitat també extraordinàries."

La rebuda que Roger de Flor, sempre franc i esplèndid, féu a Rocafort, diu prou en quin alt concepte tenia les seves virtuts militars. Tot-seguit el feia senescal de l'host, en el lloc que ocupava el finat Corberan d'Alet i li promet, com havia promès a aquest, la mà de la seva filla. Li regalava també cent cavalls per a la seva host i feia pagar quatre mesades de sou a tots els components de la companyia de Rocafort. Junts els dos exèrcits, i deixant petites guarnicions a les ciutats que han ocupat, passen a Aenea, on Roger de Flor reuneix un gran consell dels seus capitans. Després d'una severa desfeta dels turcs que hostilitzaven la ciutat i que deixaven tres mil baixes en el camp, el megaduc decideix travessar d'Oest a Est tota l'Anatòlia, que ja han recorregut de nord a sud. Per la vella ruta bizantina, la Gran Companyia Catalana, tot lliurant victorioses batalles contra els turcs que gosen plantar-li cara, arriben fins a la frontera d'Armènia, on obtenen una nova victòria al peu del Taurus, al pas escabrós que tanca l'entrada a la Porta del Ferre - la vella Porta de Cilícia dels clàssics. Als crits de "Desperta, ferre!" i d'"Aragó! Aragó!" els cavallers manats per Roger de Flor i l'almogaveria que dirigeix Rocafort combaten durant tot el dia de la Mare de Déu d'Agost i els turcs perden - si hem de creure les xifres que ens dóna Muntaner - més de divuit mil soldats. Lliurement podien arribar doncs a la Porta de Ferro, on Roger de Flor, amb els seus capitans i la senyera de Sant Jordi planten llurs tendes, mentre els soldats durant vuit dies recullen el botí deixat pels vençuts. Pot dir-se que l'Anatòlia sencera ha estat netejada de turcs - a l'altre costat del Taurus hi ha el reialme cristià d'Armènia, on no fa pas gaire sojornava Ramon Llull i que té constants relacions comercials amb Catalunya.- El megaduc, al cap de la Gran Companyia, torna cap a Aenea.

Tar - M55 (12)

rall Ferran d'Aunés, per defensar la ciutat i els navilis de la Gran Companyia contra les correries dels turcs. Nicolau d'Olwer, profund coneixedor de tots els detalls de la campanya i que ha destacat, al costat de la prudència i la lleialtat de Ramon Muntaner, l'audàcia i l'ambició de Bernat de Rocafort, descriu així aquells quatre dies d'esperar l'arribada del megaduc a Efes: "En els quatre dies que tarda d'arribar amb l'host, els diàlegs són llargs. Entusiasta, ponderatiu, el bell parler de l'Empordà descriu meravelles, perills/i victòries; caut i reservat, En Rocafort no parla gaire, però vol informar-se amb exactitud de la situació interior de la Companyia, del comandament i dels guanys. La idea de fer-se'n amo i senyor potser ja passa, com una centella, pel seu front. Per a servir la seva ambició extraordinària, En Rocafort té una valentia i una habilitat també extraordinàries."

La rebuda que Roger de Flor, sempre franc i esplèndid, féu a Rocafort, diu prou en quin alt concepte tenia les seves virtuts militars. Totseguit el feia senescal de l'host, en el lloc que ocupava el finat Corberan d'Alet i li promet, com havia promès a aquest, la mà de la seva filla. Li regalava també cent cavalls per a la seva host i feia pagar quatre mesades de sou a tots els components de la companyia de Rocafort. Junts els dos exèrcits, i deixant petites guarnicions a les ciutats que han ocupat, passen a Aenea, on Roger de Flor reuneix un gran consell dels seus capitans. Després d'una severa desfeta dels turcs que hostilitzaven la ciutat i que deixaven tres mil baixes en el camp, el megaduc decideix travessar d'oest a est tota l'Anatòlia, que ja han recorregut de nord a sud. Per la vella ruta bizantina, la Gran Companyia Catalana, tot lliurant victorioses batalles contra els turcs que gosen plantar-li cara, arriben fins a la frontera d'Armènia, on obtenen una nova victòria al peu del Taurus, al pas escabrós que tanca l'entrada a la Porta del Ferre - la vella Porta de Cilícia dels clàssics. Als crits de "Desperta, ferre!" i d'"Aragó! Aragó!" els cavallers manats per Roger de Flor i l'almogaveria que dirigeix Rocafort combaten durant tot el dia de la Mare de Déu d'Agost i els turcs perden - si hem de creure les xifres que ens dóna Muntaner - més de divuit mil soldats. Lliurement podien arribar doncs a la Porta de Ferro, on Roger de Flor, amb els seus capitans i la senyera de Sant Jordi planten llurs tendes, mentre els soldats durant vuit dies recullen el botí deixat pels vençuts. Pot dir-se que l'Anatòlia sencera ha estat netejada de turcs - a l'altre costat del Taurus hi ha el reialme cristià d'Armènia, on no fa pas gaire sojornava Ramon Llull i que té constants relacions comercials amb Catalunya.- El megaduc, al cap de la Gran Companyia, torna cap a Aenea.

tas - 1155 (19)

rall Ferran d'Aunés, per defensar la ciutat i els navilis de la Gran Companyia contra les correries dels turcs. Nicolau d'Olwer, profund coneixedor de tots els detalls de la campanya i que ha destacat, al costat de la prudència i la lleialtat de Ramon Muntaner, l'audàcia i l'ambició de Bernat de Rocafort, descriu així aquells quatre dies d'esperar l'arribada del megaduc a Efes: "En els quatre dies que tarda d'arribar amb l'host, els diàlegs són llargs. Entusiasta, ponderatiu, el bell parler de l'Empordà descriu meravelles, perills i victòries; caut i reservat, En Rocafort no parla gaire, però vol informar-se amb exactitud de la situació interior de la Companyia, del comandament i dels guanys. La idea de fer-se'n amo i senyor potser ja passa, com una centella, pel seu front. Per a servir la seva ambició extraordinària, En Rocafort té una valentia i una habilitat també extraordinàries."

La rebuda que Roger de Flor, sempre franc i esplèndid, féu a Rocafort, diu prou en quin alt concepte tenia les seves virtuts militars. Tot seguit el feia senescal de l'host, en el lloc que ocupava el finat Corberan d'Alet i li promet, com havia promès a aquest, la mà de la seva filla. Li regalava també cent cavalls per a la seva host i feia pagar quatre mesades de sou a tots els components de la companyia de Rocafort. Junts els dos exèrcits, i deixant petites guarnicions a les ciutats que han ocupat, passen a Aenea, on Roger de Flor reuneix un gran consell dels seus capitans. Després d'una severa desfeta dels turcs que hostilitzaven la ciutat i que deixaven tres mil baixes en el camp, el megaduc decideix travessar d'oest a est tota l'Anatòlia, que ja han recorregut de nord a sud. Per la vella ruta bizantina, la Gran Companyia Catalana, tot lliurant victorioses batalles contra els turcs que gosen plantar-li cara, arriben fins a la frontera d'Armènia, on obtenen una nova victòria al peu del Taurus, al pas escabrós que tanca l'entrada a la Porta del Ferre - la vella Porta de Cilícia dels clàssics. Als crits de "Desperta, ferre!" i d'"Aragó! Aragó!" els cavallers manats per Roger de Flor i l'almogaveria que dirigeix Rocafort combaten durant tot el dia de la Mare de Déu d'Agost i els turcs perden - si hem de creure les xifres que ens dóna Muntaner - més de divuit mil soldats. Lliurement podien arribar doncs a la Porta de Ferro, on Roger de Flor, amb els seus capitans i la senyera de Sant Jordi planten llurs tendes, mentre els soldats durant vuit dies recullen el botí deixat pels vençuts. Pot dir-se que l'Anatòlia sencera ha estat netejada de turcs - a l'altre costat del Taurus hi ha el reialme cristià d'Armènia, on no fa pas gaire sojornava Ramon Llull i que té constants relacions comercials amb Catalunya.- El megaduc, al cap de la Gran Companyia, torna cap a Aenea.

Tas - 1155 (20)

III

TRAICIONS I LLUITES ~~FRATRICIDES~~

Es evident que la Gran Companyia Catalana, manada per Roger de Flor, s'ha revelat un eficaç aliat de l'Imperi. Però també resulta un aliat molestós, que viu de rampinyes i no respecta pas les ciutats que allibera del perill turc. Els grecs d'Anatòlia poden trobar que han sortit del foc per caure a les brases - o, com dirà el cronista Pachymeres, tornaveu enemic del nostre Muntaner, en una imatge ben grega, "per lliurar-se del fum s'han llançat al foc."- I Andrònic l'emperador, així com el seu fill, el basileus Miquel Paleòleg, pensen com podran treure's del damunt aquells amics que aviat hauran ja fet tot el servei que els era demanat i que no seran pas gaire moderats - prou s'ho temen - en les exigències.

De moment, Roger de Flor torna a Aenea per a hivernar-hi - som a la darrera meitat de l'any 1304. Però allà l'esperava una desagradable sorpresa. L'antic governador bizantí Attaliota, que ja havia traït el seu senyor una vegada, s'ha revoltat contra la guarnició catalana de Magnèsia, l'ha feta assassinar i s'ha emparat del tresor que havia deixat a la ciutat el megaduc en emprendre la seva campanya. Els catalans emprenen un setge en regla de la gran ~~xixkxk~~ vila, decidits a venjar els seus companys i a castigar el traïdor. Uns missatgers d'Andrònic reclamaven, en aquell moment, la ràpida tornada de Roger de Flor i la seva Gran Companyia a Constantinoble. L'Imperi bizantí tornava a estar en greu perill: eren els búlgars, aquella vegada, qui s'endinsaven pel cor de la Tràcia i amenaçaven la capital. Joan Assan III, pare de Maria la megaduquessa - muller de Roger de Flor - havia mort, deixant el seu regne a dos fills menors. Però, en menyspreu de la voluntat del difunt, un germà seu, Teodor Sfentislav, s'emparava de la corona i, pitjor encara, pretenia de conquerir tot l'imperi.

Testimoni presencial de la reacció de Roger de Flor i un dels principals i més segurs consellers del megaduc, Ramon Muntaner ens pintarà els dubtes que assaltaren el capitost de la Gran Companyia en rebre els precs instants de l'emperador. No era solament que li requés d'aixecar el setge de Magnèsia i deixar sense càstig el desllleial Attaliota, sinó que passar de nou el ~~Bòsfor~~ Dardanels representava abandonar aquell regne d'Anatòlia que acabava de conquerir i del qual - ja el regia sense cap trava - qui sap si pensava proclamar-se sobirà. Però, d'altra banda, el regne de Bulgària era el de

Tars-1155 (21)

III

TRAICIONS I LLUITES

Es evident que la Gran Companyia Catalana, manada per Roger de Flor, s'ha revelat un eficaç aliat de l'Imperi. Però també resulta un aliat molestós, que viu de rampinyes i no respecta pas les ciutats que allibera del perill turc. Els grecs d'Anatòlia poden trobar que han sortit del foc per caure a les brases - o, com dirà el cronista Pachymeres, tornaveu enemic del nostre Muntaner, en una imatge ben grega, "per lliurar-se del fum s'han llançat al foc."- I Andrònic l'emperador, així com el seu fill, el basileus Miquel Paleòleg, pensen com podran treure's del damunt aquells amics que aviat hauran ja fet tot el servei que els era demanat i que no seran pas gaire moderats - prou s'ho temen - en les exigències.

De moment, Roger de Flor torna a Aenea per a hivernar-hi - som a la darrera meitat de l'any 1304. Però allà l'esperava una desagradable sorpresa. L'antic governador bizantí Attaliota, que ja havia traït el seu senyor una vegada, s'ha revoltat contra la guarnició catalana de Magnèsia, l'ha feta assassinar i s'ha emparat del tresor que havia deixat a la ciutat el megaduc en emprendre la seva campanya. Els catalans emprenen un setge en regla de la gran vila, decidits a venjar els seus companys i a castigar el traïdor. Uns missatgers d'Andrònic reclamaven, en aquell moment, la ràpida tornada de Roger de Flor i la seva Gran Companyia a Constantinoble. L'Imperi bizantí tornava a estar en greu perill: eren els búlgars, aquella vegada, qui s'endinsaven pel cor de la Tràcia i amenaçaven la capital. Joan Assan III, pare de Maria la megaduquessa - muller de Roger de Flor - havia mort, deixant el seu regne a dos fills menors. Però, en menyspreu de la voluntat del difunt, un germà seu, Teodor Sfentislav, s'emparava de la corona i, pitjor encara, pretenia de conquerir tot l'imperi.

Testimoni presencial de la reacció de Roger de Flor i un dels principals i més segurs consellers del megaduc, Ramon Muntaner ens pintarà els dubtes que assaltaren el capitost de la Gran Companyia en rebre els precs instants de l'emperador. No era solament que li requés d'aixecar el setge de Magnèsia i deixar sense càstig el desllleial Attaliota, sinó que passar de nou el Dardanels representava abandonar aquell regne d'Anatòlia que acabava de conquerir i del qual - ja el regia sense cap trava - qui sap si pensava proclamar-se sobirà. Però, d'altra banda, el regne de Bulgària era el de

Tos-1155 (22)

I I I

T R A I C I O N S I L L U I T E S

Es evident que la Gran Companyia Catalana, manada per Roger de Flor, s'ha revelat un eficaç aliat de l'Imperi. Però també resulta un aliat molestós, que viu de rampinyes i no respecta pas les ciutats que allibera del perill turc. Els grecs d'Anatòlia poden trobar que han sortit del foc per caure a les brases - o, com dirà el cronista Pachymeres, tornaveu enemic del nostre Muntaner, en una imatge ben grega, "per lliurar-se del fum s'han llançat al foc."- I Andrònic l'emperador, així com el seu fill, el basileus Miquel Paleòleg, pensen com podran treure's del damunt aquells amics que aviat hauran ja fet tot el servei que els era demanat i que no seran pas gaire moderats - prou s'ho temen - en les exigències.

De moment, Roger de Flor torna a Acnea per a hivernar-hi - som a la darrera meitat de l'any 1304. Però allà l'esperava una desagradable sorpresa. L'antic governador bizantí Attaliota, que ja havia traït el seu senyor una vegada, s'ha revoltat contra la guarnició catalana de Magnèsia, l'ha feta assassinar i s'ha emparat del tresor que havia deixat a la ciutat el megaduc en emprendre la seva campanya. Els catalans emprenen un setge en regla de la gran vila, decidits a venjar els seus companys i a castigar el traïdor. Uns missatgers d'Andrònic reclamaven, en aquell moment, la ràpida tornada de Roger de Flor i la seva Gran Companyia a Constantinoble. L'Imperi bizantí tornava a estar en greu perill: eren els búlgars, aquella vegada, qui s'endinsaven pel cor de la Tràcia i amenaçaven la capital. Joan Assan III, pare de Maria la megaduquessa - muller de Roger de Flor - havia mort, deixant el seu regne a dos fills menors. Però, en menyspreu de la voluntat del difunt, un germà seu, Teodor Sfentislav, s'emparava de la corona i, pitjor encara, pretenia de conquerir tot l'imperi.

Testimoni presencial de la reacció de Roger de Flor i un dels principals i més segurs consellers del megaduc, Ramon Muntaner ens pintarà els dubtes que assaltaren el capitost de la Gran Companyia en rebre els precs instants de l'emperador. No era solament que li requés d'aixecar el setge de Magnèsia i deixar sense càstig el desllleial Attaliota, sinó que passar de nou els Dardanels representava abandonar aquell regne d'Anatòlia que acabava de conquerir i del qual - ja el regia sense cap trava - qui sap si pensava proclamar-se sobirà. Però, d'altra banda, el regne de Bulgària era el de

Tau-1155 (23)

la seva muller i els dos infants despossets eren cunyats seus. Roger de Flor convocava consell i pesava amb cura el pro i el contra de la decisió que se li demanava de Constantinoble estant. L'acord fou, al capdavall, d'atendre el prec de l'emperador i enllestir l'afer de Bulgària en aquell mateix hivern (aquells guerrers no tenien pas cap dubte sobre el resultat de llur empresa) i, a la primavera, tornar a Anatòlia. El consell s'adiu a la voluntat i els interessos del megaduc: posar uns amics segurs i agrafts al tron búlgar equival a garantir la seva seguretat, gràcies a l'amenaça damunt les fronteres del Nord de l'Imperi, si un dia decideix de proclamar-se rei d'Anatòlia.

Deixaven petites guarnicions a les places que havien conquerit. Més que aquelles forces, les assegurarien el record de les passades victòries, i la por d'un immediat retorn. Ja no eren tant els turcs, terriblement minvats en llur agressivitat, els principals enemics de la Gran Companyia, sinó els alans, que s'han ajuntat amb els rebels de Magnèsia, i les mateixes tropes bizantines, que refusen d'obeir el megaduc perquè el basileus Miquel Paleòleg els ho ha ordenat. L'expedició seguia la costa, mentre l'estol manat per Ferran d'Aunés protegia per mar les companyies de cavallers i almogàvers. Les manifestacions de l'hostilitat dels grecs i de la desconfiança dels catalans i de llur cabdill marquen el pas de les tropes i els navilis per les ciutats costeres i les illes que les flanquegen. A Lesbos, a Chio, a Lemnos, les exigències financeres de Roger de Flor s'apuntalen amb terribles sancions; els amics i protegits del basileus són perseguits i executats.

Quan arribarem a Lampsaki, abans de travessar l'Hel.lespont, trametien un lleny armat a Constantinoble, en demanda d'ordres precises de l'emperador. Aquest, molt content del reforç que li arribava, ordenava que la Gran Companyia Catalana passés al cap de Gal.lípoli i que allí acampés. Era una posició fortificada natural, ben defensada per tots els costats, també ben proveïda de viandes i recapte, i que dominava els estrets i, per tant, Constantinoble. Sembla que ja no hi havia pressa a què els almogàvers anessin a Tràcia, on el basileus Miquel contenia la invasió de Teodor i els seus búlgars. Mentre Roger de Flor, amb cent homes de cavall, acudia a Constantinoble a rebre les instruccions d'Andrònic, l'usurpador del tron de Bulgària, sabedor de l'arribada de la Gran Companyia, "tingué son fet per perdut" i trameté missatgers a l'emperador sotmetent-se a la seva voluntat. Tot plegat resulta una mica sospitós i fa creure que el perill búlgar ha estat exagerat - si no inventat - per allunyar els catalans de l'Anatòlia.

tad-1155 (24)

la seva muller i els dos infants despossets eren cunyats seus. Roger de Flor convocava consell i pesava amb cura el pro i el contra de la decisió que se li demanava de Constantinoble estant. L'acord fou, al capdavall, d'atendre el prec de l'emperador i enllestir l'afer de Bulgària en aquell mateix hivern - aquells guerrers no tenien pas cap dubte sobre el resultat de llur empresa - i, a la primavera, tornar a Anatòlia. El consell s'adiu a la voluntat i els interessos del megaduc: posar uns amics segurs i agrafts al tron búlgar equival a garantir la seva seguretat, gràcies a l'amenaça damunt les fronteres del Nord de l'Imperi, si un dia decideix de proclamar-se rei d'Anatòlia.

Deixaven petites guarnicions a les places que havien conquerit. Més que aquelles forces, les assegurarien el record de les passades victòries, i la por d'un immediat retorn. Ja no eren tant els turcs, terriblement minvats en llur agressivitat, els principals enemics de la Gran Companyia, sinó els alans, que s'han ajuntat amb els rebels de Magnèsia, i les mateixes tropes bizantines, que refusen d'obeir el megaduc perquè el basileus Miquel Paleòleg els ho ha ordenat. L'expedició seguia la costa, mentre l'estol manat per Ferran d'Aunés la protegia per mar les companyies de cavallers i almogàvers. Les manifestacions de l'hostilitat dels grecs i de la desconfiança dels catalans i de llur cabdill marquen el pas de les tropes i els navilis per les ciutats costeres i les illes que les flanquegen. A Lesbos, a Chio, a Lemnos, les exigències financeres de Roger de Flor s'apuntalen amb terribles sancions; els amics i protegits del basileus són perseguits i executats.

Quan arribarem a Lampsaki, abans de travessar l'Hel.lespont, trametien un lleny armat a Constantinoble, en demanda d'ordres precises de l'emperador. Aquest, molt content del reforç que li arribava, ordenava que la Gran Companyia Catalana passés al cap de Gal.lípoli i que allí acampés. Era una posició fortificada natural, ben defensada per tots els costats, també ben proveïda de viandes i recapte, i que dominava els estrets i, per tant, Constantinoble. Sembla que ja no hi havia pressa a què els almogàvers anessin a Tràcia, on el basileus Miquel contenia la invasió de Teodor i els seus búlgars. Mentre Roger de Flor, amb cent homes de cavall, acudia a Constantinoble a rebre les instruccions d'Andrònic, l'usurpador del tron de Bulgària, sabedor de l'arribada de la Gran Companyia, "tingué son fet per perdut" i trametè missatgers a l'emperador sotmetent-se a la seva voluntat. Tot plegat resulta una mica sospitós i fa creure que el perill búlgar ha estat exagerat - si no inventat - per allunyar els catalans de l'Anatòlia.

Fons-1155 (25)

la seva muller i els dos infants despossets eren cunyats seus. Roger de Flor convocava consell i pesava amb cura el pro i el contra de la decisió que se li demanava de Constantinoble estant. L'acord fou, al capdavall, d'atendre el prec de l'emperador i enllestir l'afer de Bulgària en aquell mateix hivern - aquells guerrers no tenien pas cap dubte sobre el resultat de llur empresa - i, a la primavera, tornar a Anatòlia. El consell s'adiu a la voluntat i els interessos del megaduc: posar uns amics segurs i agraïts al tron búlgar equival a garantir la seva seguretat, gràcies a l'amenaça damunt les fronteres del Nord de l'Imperi, si un dia decideix de proclamar-se rei d'Anatòlia.

Deixaven petites guarnicions a les places que havien conquerit. Més que aquelles forces, les assegurarien el record de les passades victòries, i la por d'un immediat retorn. Ja no eren tant els turcs, terriblement minvats en llur agressivitat, els principals enemics de la Gran Companyia, sinó els alans, que s'han ajuntat amb els rebels de Magnèsia, i les mateixes tropes bizantines, que refusen d'obeir el megaduc perquè el basileus Miquel Paleòleg els ho ha ordenat. L'expedició seguia la costa, mentre l'estol xxxxxxxxx manat per Ferran d'Aunés xx protegia per mar les companyies de cavallers i almogàvers. Les manifestacions de l'hostilitat dels grecs i de la desconfiança dels catalans i de llur cabdill marquen el pas de les tropes i els navilis per les ciutats costeres i les illes que les flanquegen. A Lesbos, a Chio, a Lemnos, les exigències financeres de Roger de Flor s'apuntalen amb terribles sancions; els amics i protegits del basileus són perseguits i executats.

Quan arribarem a Lampsaki, abans de travessar l'Hel.lespont, trametien un lleny armat a Constantinoble, en demanda d'ordres precises de l'emperador. Aquest, molt content del reforç que li arribava, ordenava que la Gran Companyia Catalana passés al cap de Gal.lípoli i que allí acampés. Era una posició fortificada natural, ben defensada per tots els costats, també ben proveïda de viandes i recapte, i que dominava els estrets i, per tant, Constantinoble. Sembla que ja no hi havia pressa a què els almogàvers anessin a Tràcia, on el basileus Miquel contenia la invasió de Teodor i els seus búlgars. Mentre Roger de Flor, amb cent homes de cavall, acudia a Constantinoble a rebre les instruccions d'Andrònic, l'usurpador del tron de Bulgària, sabedor de l'arribada de la Gran Companyia, "tingué son fet per perdut" i trameté missatgers a l'emperador sotmetent-se a la seva voluntat. Tot plegat resulta una mica sospitós i fa creure que el perill búlgar ha estat exagerat - si no inventat - per allunyar els catalans de l'Anatòlia.

Es de suposar que Andrònic - i sobretot el seu fill - es malfia de les intencions de Roger de Flor i dels seus catalans. Aquests són designats amb el nom de "Francs" que, a l'Orient, designa tots els pobles llatins, sempre sospitosos, d'ençà de les Croades, de mantenir ambicions territorials damunt Palestina i ~~no~~ encara menys damunt l'Imperi bizantí. Carles de Valois, que ha hagut de renunciar a la seva nominal sobirania d'Aragó, ara reivindica el seu dret a l'Imperi. No seran, aquells catalans, instruments de la política francesa i de la del Papat? En aquells moments arriba precisament un personatge molt important que podria aclarir aquests dubtes. Es Berenguer d'Entença, noble ~~ca~~ català de família il.lustre, (cunyat de Roger de Llúria i que s'havia compromès a ajuntar-se a Romània amb el seu gran amic Roger de Flor. Arriba a Gal.lípoli amb nou galeres catalanes que transporten tres cents cavallers i un miler d'almogàvers. Abans, però, ha estat en relacions epistolars amb Jaume II i n'ha rebut instruccions que tot fa creure precises, i duu també el suport exprés de Frederic III de Sicília, el qual secunda en tot la política del seu germà. Les conquestes de la Gran Companyia i el prestigi que, a Orient com a Occident, va adquirint aquella host que duu la senyera barrada i no oblida el seu origen, no han pas d'aprofitar l'il.lús Carlets, "rei del xapeu i del ven ni els tortuosos Paleòlegs ni, molt menys, els genovesos, eterns rivals del comerç català. Berenguer d'Entença té ja una certa experiència d'Orient, on ha navegat fa anys i la seva arribada el situa de cop - amb prou despit de Bernat de Rocafort - com a primer personatge de la Gran Companyia, després de Roger de Flor.

Aquest, en saber l'arribada d'Entença, li mana que es presenti a Constantinoble. La cort bizantina el rep amb reserva i bon xic de desorientació. El mateix emperador, que sap la categoria política i militar del nouvingut, qui sap si es proposa d'enfrontar-lo a Roger de Flor. Si és així, un dels primers actes del megaduc el treu de dubtes: en una ocasió solemne, i amb un gest espectacular, Roger de Flor fa un elogi abrandat del seu nou company de lluita i, per recompensar els seus mèrits, es lleva el capell i el ceptre de megaduc i el dóna a Berenguer d'Entença, "amb llicència de l'emperador". Davant del fet consumat, aquest ha d'aprovar-ho i converteix aleshores Roger de Flor en el primer personatge de l'Imperi, puix que el nomena Cèsar - càrfec que feia quatre-cents anys, ens diu Muntaner, que no havia existit a Bizanci i que comporta uns poders tan extensos que, per força, havien de semblar excessius a Miquel Paleòleg. També deuen semblar-ho al mateix Andrònic. Però l'emperador està en un constant estira i afluixa amb els catalans. Roger de Flor li ha exigit el pagament de les soldades degudes - tres cents mil besants de moneda bona. L'emperador recorre a la inflació i fa batre moneda d'un valor nominal

Tan - 1155 (27)

Es de suposar que Andrònic - i sobretot el seu fill - es malfia de les intencions de Roger de Flor i dels seus catalans. Aquests són designats amb el nom de "Francs" que, a l'Orient, designa tots els pobles llatins, sempre sospitosos, d'ençà de les Croades, de mantenir ambicions territorials damunt Palestina i nogensmenys damunt l'Imperi bizantí. Carles de Valois, que ha hagut de renunciar a la seva nominal sobirania d'Aragó, ara reivindica el seu dret a l'Imperi. No seran, aquells catalans, instruments de la política francesa i de la del Papat? En aquells moments arriba precisament un personatge molt important que podria aclarir aquests dubtes. Es Berenguer d'Entença, noble català de família il.lustre, cunyat de Roger de Llúria i que s'havia compromès a ajuntar-se a Romània amb el seu gran amic Roger de Flor. Arriba a Gal.lípoli amb nou galeres catalanes que transporten tres cents cavallers i un miler d'almogàvers. Abans, però, ha estat en relacions epistolars amb Jaume II i n'ha rebut instruccions que tot fa creure precises, i duu també el suport exprés de Frederic III de Sicília, el qual secunda en tot la política del seu germà. Les conquestes de la Gran Companyia i el prestigi que, a Orient com a Occident, va adquirint aquella host que duu la senyera barrada i no oblida el seu origen, no han pas d'aprofitar l'il.lús Carlets, "rei del xapeu i del ven ni els tortuosos Paleòlegs ni, molt menys, els genovesos, eterns rivals del comerç català. Berenguer d'Entença té ja una certa experiència d'Orient, on ha navegat fa anys i la seva arribada el situa de cop - amb prou despit de Bernat de Rocafort - com a primer personatge de la Gran Companyia, després de Roger de Flor.

Aquest, en saber l'arribada d'Entença, li mana que es presenti a Constantinoble. La cort bizantina el rep amb reserva i bon xic de desorientació. El mateix emperador, que sap la categoria política i militar del nouvingut, qui sap si es proposa d'enfrontar-lo a Roger de Flor. Si és així, un dels primers actes del megaduc el treu de dubtes: en una ocasió solemne, i amb un gest espectacular, Roger de Flor fa un elogi abrandat del seu nou company de lluita i, per recompensar els seus mèrits, es lleva el capell i el ceptre de megaduc i el dóna a Berenguer d'Entença, "amb llicència de l'emperador". Davant del fet consumat, aquest ha d'aprovar-ho i converteix aleshores Roger de Flor en el primer personatge de l'Imperi, puix que el nomena Cèsar - càrrec que feia quatre-cents anys, ens diu Muntaner, que no havia existit a Bizanci i que comporta uns poders tan extensos que, per força, havien de semblar excessius a Miquel Paleòleg. També deuen semblar-ho al mateix Andrònic. Però l'emperado està en un constant estira i afluixa amb els catalans. Roger de Flor li ha exigit el pagament de les soldades degudes - tres cents mil besants de moneda bona. L'emperador recorre a la inflació i fa batre moneda d'un valor nominal

Tar-1155 (28)

Es de suposar que Andrònic - i sobretot el seu fill - es malfia de les intencions de Roger de Flor i dels seus catalans. Aquests són designats amb el nom de "Francs" que, a l'Orient, designa tots els pobles llatins, sempre sospitosos, d'ençà de les Croades, de mantenir ambicions territorials damunt Palestina i nogensmenys damunt l'Imperi bizantí. Carles de Valois, que ha hagut de renunciar a la seva nominal sobirania d'Aragó, ara reivindica el seu dret a l'Imperi. No seran, aquells catalans, instruments de la política francesa i de la del Papat? En aquells moments arriba precisament un personatge molt important que podria aclarir aquests dubtes. Es Berenguer d'Entença, noble català de família il.lustre, cunyat de Roger de Llúria i que s'havia compromès a ajuntar-se a Romània amb el seu gran amic Roger de Flor. Arriba a Gal.lípoli amb nou galeres catalanes que transporten tres cents cavallers i un miler d'almogàvers. Abans, però, ha estat en relacions epistolars amb Jaume II i n'ha rebut instruccions que tot fa creure precises, i duu també el suport exprés de Frederic III de Sicília, el qual secunda en tot la política del seu germà. Les conquestes de la Gran Companyia i el prestigi que, a Orient com a Occident, va adquirint aquella host que duu la senyera barrada i no oblida el seu origen, no han pas d'aprofitar l'il.lús Carlets, "rei del xapeu i del ven ni els tortuosos Paleòlegs ni, molt menys, els genovesos, eterns rivals del comerç català. Berenguer d'Entença té ja una certa experiència d'Orient, on ha navegat fa anys i la seva arribada el situa de cop - amb prou despit de Bernat de Rocafort - com a primer personatge de la Gran Companyia, després de Roger de Flor.

Aquest, en saber l'arribada d'Entença, li mana que es presenti a Constantinoble. La cort bizantina el rep amb reserva i bon xic de desorientació. El mateix emperador, que sap la categoria política i militar del nouvingut, qui sap si es proposa d'enfrontar-lo a Roger de Flor. Si és així, un dels primers actes del megaduc el treu de dubtes: en una ocasió solemne, i amb un gest espectacular, Roger de Flor fa un elogi abrandat del seu nou company de lluita i, per recompensar els seus mèrits, es lleva el capell i el ceptre de megaduc i el dóna a Berenguer d'Entença, "amb llicència de l'emperador". Davant del fet consumat, aquest ha d'aprovar-ho i converteix aleshores Roger de Flor en el primer personatge de l'Imperi, puix que el nomena Cèsar - càrfec que feia quatre-cents anys, ens diu Muntaner, que no havia existit a Bizanci i que comporta uns poders tan extensos que, per força, havien de semblar excessius a Miquel Paleòleg. També deuen semblar-ho al mateix Andrònic. Però l'emperador està en un constant estira i afluixa amb els catalans. Roger de Flor li ha exigit el pagament de les soldades degudes - tres cents mil besants de moneda bona. L'emperador recorre a la inflació i fa batre moneda d'un valor nominal

tar-115 (29)

de vuit diners barcelonins, però que només tenien el pes de tres. Els catalans havien de prendre com a bona aquella moneda i servir-se'n en llurs pagaments d'allotjament i requisicions. "I això feia ell - Andrònic - per mal, e que entràs odi i mala voluntat entre els pobles i la host; que tantost que ell hagué son enteniment de totes les seves guerres - és a dir, quan es vegé segur, lliure l'Imperi d'enemics exteriors - hauria volgut que els francs fossin tots morts o fossin fora de l'Imperi,"- ens explica Muntaner, qui afegeix que Roger de Flor es negà admetre aquells "basilis" depreciats que l'emperador volia utilitzar com a pagament i com a arma de dissensions.

En canvi, el flamant Cèsar de l'Imperi obtè el reconeixement en feu de l'Asia Menor, amb totes les seves riqueses - llevat de les grans ciutats on hi ha governadors i guarnicions gregues - i de les illes de l'Arxipèlag. Andrònic hauria d'assegurar, com a darrer subsidi, sis mesos de paga a la Companyia i, després d'aquest, els almogàvers ja viuran de les rendes pròpies - és a dir, del que treuran, de subsidis i tributs, de les terres que els són donades en feu. Es un escreix de feina que caurà damunt Ramon Muntaner, tresorer de la Gran Companyia.

Tornat a Gal.lípoli amb els seus companys, Roger de Flor hi passava tota la hivernada en família, puix que se n'hi havia endut la muller, la sogra i els dos cunyats - el major dels quals era, si més no oficialment, tsar de Bulgària-. Té la clau dels estrets i, per reblar la seva amenaça constant prop de l'emperador, ha deixat a Constantinoble Berenguer d'Entença. Aquest no s'estava de manifestar tothora a Andrònic la seva malfiança i el seu menyspreu i arriba a exigir que l'emperador li doni en ostatge un fill seu. Segur de la força dels reis d'Aragó i de Sicília, que li han donat instruccions i autoritat; recolzat per la Gran Companyia i per Roger de Flor; sense cap respecte per l'emperador, Berenguer d'Entença arriba a fer befa del sobirà i a fer un ús vexant de les insígnies de l'alt càrrec que aquest li ha concedit. Els genovesos s'aprofiten d'aquesta actitud impolítica per burxar l'orella a l'emperador, prou anguniós davant aquells aliats que no pot treure's del damunt.

Passada la hivernada de 1304-1305, Roger de Flor anà a ~~xerxe~~ la cort i Entença passà a Gal.lípoli. Andrònic havia de fer efectiva, abans la Gran Companyia no passés a Asia Menor, la paga de sis mesades convinguda; ho féu amb la moneda depreciada que ja abans rebutjava el Cèsar, i aquest l'acceptà, al capdavall, ja que "puix passava a Anatòlia, no li importava el desgrat de les gents qui romanien a Romània", i, efectivament, els allotjaments i les viandes foren pagats, a Gal.lípoli, amb aquella moneda tan enganyadora.

Mentre es feia la paga, i abans de passar amb tota la Companyia a Asia Menor, Roger de Flor volgué anar a prendre comiat del seu tenaç enemic, el

tars 1155 (35)

de vuit diners barcelonins, però que només tenien el pes de tres. Els catalans havien de prendre com a bona aquella moneda i servir-se'n en llurs pagaments d'allotjament i requisicions. "I això feia ell - Andrònic - per mal, e que entràs odi i mala voluntat entre els pobles i la host; que tantost que ell hagué son enteniment de totes les seves guerres - és a dir, quan es vegé segur, lliure l'Imperi d'enemics exteriors - hauria volgut que els francs fossin tots morts o fossin fora de l'Imperi,"- ens explica Muntaner, qui afegeix que Roger de Flor es negà admetre aquells "basilis" depreciats que l'emperador volia utilitzar com a pagament i com a arma de dissensions.

En canvi, el flamant Cèsar de l'Imperi obtè el reconeixement en feu de l'Asia Menor, amb totes les seves riqueses - llevat de les grans ciutats on hi ha governadors i guarnicions gregues - i de les illes de l'Arxipèlag. Andrònic hauria d'assegurar, com a darrer subsidi, sis mesos de paga a la Companyia i, després d'aquest, els almogàvers ja viuran de les rendes pròpies - és a dir, del que treuran, de subsidis i tributs, de les terres que els són donades en feu. Es un escreix de feina que caurà damunt Ramon Muntaner, tresorer de la Gran Companyia.

Tornat a Gal.lípoli amb els seus companys, Roger de Flor hi passava tota la hivernada en família, puix que se n'hi havia endut la muller, la sogra i els dos cunyats - el major dels quals era, si més no oficialment, tsar de Bulgària-. Té la clau dels estrets i, per reblar la seva amenaça constant prop de l'emperador, ha deixat a Constantinoble Berenguer d'Entença. Aquest no s'estava de manifestar tothora a Andrònic la seva malfiança i el seu menyspreu i arriba a exigir que l'emperador li doni en ostatge un fill seu. Segur de la força dels reis d'Aragó i de Sicília, que li han donat instruccions i autoritat; recolzat per la Gran Companyia i per Roger de Flor; sense cap respecte per l'emperador, Berenguer d'Entença arriba a fer befa del sobirà i a fer un ús vexant de les insígnies de l'alt càrrec que aquest li ha concedit. Els genovesos s'aprofiten d'aquesta actitud impolítica per burxar l'orella a l'emperador, prou anguniós davant aquells aliats que no pot treure's del damunt.

Passada la hivernada de 1304-1305, Roger de Flor anà a xenxe la cort i Entença passà a Gal.lípoli. Andrònic havia de fer efectiva, abans la Gran Companyia no passés a Asia Menor, la paga de sis mesades convinguda; ho féu amb la moneda depreciada que ja abans rebutjava el Cèsar, i aquest l'acceptà, al capdavall, ja que "puix passava a Anatòlia, no li importava el desgrat de les gents qui romanien a Romània", i, efectivament, els allotjaments i les viande foren pagats, a Gal.lípoli, amb aquella moneda tan enganyadora.

Mentre es feia la paga, i abans de passar amb tota la Companyia a Asia Menor, Roger de Flor volgué anar a prendre comiat del seu tenaç enemic, el

Fons - 1155 (31)

de vuit diners barcelonins, però que només tenien el pes de tres. Els catalans havien de prendre com a bona aquella moneda i servir-se'n en llurs pagaments d'allotjament i requisicions. "I això feia ell - Andrònic - per mal, e que entràs odi i mala voluntat entre els pobles i la host; que tantost que ell hagué son enteniment de totes les seves guerres - és a dir, quan es vegé segur, lliure l'Imperi d'enemics exteriors - hauria volgut que els francs fossin tots morts o fossin fora de l'Imperi,"- ens explica Muntaner, qui afegeix que Roger de Flor es negà admetre aquells "basilis" depreciats que l'emperador volia utilitzar com a pagament i com a arma de dissensions.

En canvi, el flamant Cèsar de l'Imperi obtè el reconeixement en feu de l'Asia Menor, amb totes les seves riqueses - llevat de les grans ciutats on hi ha governadors i guarnicions gregues - i de les illes de l'Arxipèlag. Andrònic hauria d'assegurar, com a darrer subsidi, sis mesos de paga a la Companyia i, després d'aquest, els almogàvers ja viuran de les rendes pròpies - és a dir, del que treuran, de subsidis i tributs, de les terres que els són donades en feu. Es un escreix de feina que caurà damunt Ramon Muntaner, tresorer de la Gran Companyia.

Tornat a Gal.lípoli amb els seus companys, Roger de Flor hi passava tota la hivernada en família, puix que se n'hi havia endut la muller, la sogra i els dos cunyats - el major dels quals era, si més no oficialment, tsar de Bulgària-. Té la clau dels estrets i, per reblar la seva amenaça constant prop de l'emperador, ha deixat a Constantinoble Berenguer d'Entença. Aquest no s'estava de manifestar tothora a Andrònic la seva malfiança i el seu menyspreu i arriba a exigir que l'emperador li doni en ostatge un fill seu. Segur de la força dels reis d'Aragó i de Sicília, que li han donat instruccions i autoritat; recolzat per la Gran Companyia i per Roger de Flor; sense cap respecte per l'emperador, Berenguer d'Entença arriba a fer befa del sobirà i a fer un ús vexant de les insígnies de l'alt càrrec que aquest li ha concedit. Els genovesos s'aprofiten d'aquesta actitud impolítica per burxar l'orella a l'emperador, prou anguniós davant aquells aliats que no pot treure's del damunt.

Passada la hivernada de 1304-1305, Roger de Flor anà a ~~xemxe~~ la cort i Entença passà a Gal.lípoli. Andrònic havia de fer efectiva, abans la Gran Companyia no passés a Asia Menor, la paga de sis mesades convinguda; ho féu amb la moneda depreciada que ja abans rebutjava el Cèsar, i aquest l'acceptà, al capdavall, ja que "puix passava a Anatòlia, no li importava el desgrat de les gents qui romanien a Romània", i, efectivament, els allotjaments i les viandes foren pagats, a Gal.lípoli, amb aquella moneda tan enganyadora.

Mentre es feia la paga, i abans de passar amb tota la Companyia a Asia Menor, Roger de Flor volgué anar a prendre comiat del seu tenaç enemic, el

tau-1155 (32)

segon basileus Miquel Paleòleg, qui es troba a Andrinòpoli. Tant la muller - la qual ha de tornar a Constantinoble, amb la mare i els germans, per a esperar-hi la naixença del primer fill - com el consell de la host, intentaren dissuddir-lo d'aquell propòsit, on entrava bona part de fatxenderia del Cèsar. Fou inútil. Després de fer partir la princesa Maria amb els seus familiars en una de les quatre galeres que manava l'almirall Ferran d'Aunés, Roger de Flor, amb una lluïda escorta - tres cents homes a cavall i mil de peu - sortí de Gal.lípoli cap a Andrinòpoli, a cinc jornades de distància. Deixava com a cap de la Companyia el megaduc Berenguer d'Entença, com a senescal de la host Bernat de Rocafort i el seu fidel Ramon Muntaner com a capità de la plaça de Gal.lípoli.

Es prou sabuda la manera cautelosa com Miquel Paleòleg, després d'haver rebut amb grans afalacs i obsequis el flamant Cèsar de l'Imperi, féu venir a Andrinòpoli forces d'alans i de turcoples - mercenaris al servei seu - i, un cop assegurat del major nombre i de la sorpresa, en mig d'un àpat donat al palau en honor de Roger de Flor, aquest caigué sota les espases de Gircon l'alà - el qual així venjava un fill seu, caigut en una de les primeres escaramusses amb els catalans -, de Melic el turcople i dels seus soldats. La conjura estava ben ordida: mentre Roger de Flor i els seus acompanyants queien així a traïció sota els ulls del seu hoste, d'altres soldats atacaven d'ordre de Miquel Paleòleg els cavallers i almogàvers que havien vingut a Andrinòpoli amb el Cèsar. Només tres, prou amatents a salvar-se enfilant-se dalt d'un campanar, on efectuaren una defensa heroica i desesperada - i Muntaner ens dóna llurs noms: Ramon Alquer, fill d'un cavaller de Castelló d'Empúries, Ramon de Tous i Bernat de Roudor, igualment catalans- pogueren escapar al desastre, puix que el basileus, impressionat per llur valentia, els perdonà la vida. (Joaquim Rubió i Ors, [illegible], haurà de consagrar un poema a Roudor del Llobregat, un d'aquests tres herois.)

Amb aquest extermini - prou que ho sabia el basileus - no n'hi havia pas prou per a destruir la força de la Gran Companyia. Abans que la notícia de la traïció d'Andrinòpolis arribés a Gal.lípoli, calia que els turcoples i els alans caiguessin a l'imprevista al damunt dels catalans. De poc anà que l'efecte de sorpresa reeixís totalment: els cavalls pasturaven i els soldats estaven als allotjaments quan els assaltà l'allau dels mercenaris. Aquests exterminaren tots els cavalls que trobaren als casals i més de mil homes de tropa. Refets del cop sobtat, els almogàvers reaccionaren i Entença, assumint-ne el comandament, ordenà que s'atrinxeressin al raval de Gal.lípoli. Aleshores pogueren comptar-se: només els restaven dos cents sis cavalls i tres mil tres cents homes d'armes, entre genets, almogàvers i homes de mar.

Tar - MJJ (33)

segon basileus Miquel Paleòleg, qui es troba a Andrinòpoli. Tant la muller - la qual ha de tornar a Constantinoble, amb la mare i els germans, per a esperar-hi la naixença del primer fill - com el consell de la host, intentaren dissuddir-lo d'aquell propòsit, on entrava bona part de fatxenderia del Cèsar. Fou inútil. Després de fer partir la princesa Maria amb els seus familiars en una de les quatre galeres que manava l'almirall Ferran d'Aunés, Roger de Flor, amb una lluïda escorta - tres cents homes a cavall i mil de peu - sortí de Gal.lípoli cap a Andrinòpoli, a cinc jornades de distància. Deixava com a cap de la Companyia el megaduc Berenguer d'Entença, com a senescal de la host Bernat de Rocafort i el seu fidel Ramon Muntaner com a capità de la plaça de Gal.lípoli.

Es prou sabuda la manera cautelosa com Miquel Paleòleg, després d'haver rebut amb grans afalacs i obsequis el flamant Cèsar de l'Imperi, féu venir a Andrinòpoli forces d'alans i de turcobles - mercenaris al servei seu - i, un cop assegurat del major nombre i de la sorpresa, en mig d'un àpat donat al palau en honor de Roger de Flor, aquest caigué sota les espases de Gúrcon l'alà - el qual així venjava un fill seu, caigut en una de les primeres escaramusses amb els catalans -, de Melic el turcoble i dels seus soldats. La conjura estava ben ordida: mentre Roger de Flor i els seus acompanyants queien així a traïció sota els ulls del seu hoste, d'altres soldats atacaven d'ordre de Miquel Paleòleg els cavallers i almogàvers que havien vingut a Andrinòpoli amb el Cèsar. Només tres, prou amatents a salvar-se enfilant-se dalt d'un campanar, on efectuaren una defensa heroica i desesperada - i Muntaner ens dóna llurs noms: Ramon Alquer, fill d'un cavaller de Castelló d'Empúries, Ramon de Tous i Bernat de Roudor, igualment catalans- pogueren escapar al desastre, puix que el basileus, impressionat per llur valentia, els perdonà la vida. (Joaquim Rubió i Ors [redacted] haurà de consagrar un poema a Roudor del Llobregat, un d'aquests tres herois.)

Amb aquest extermini - prou que ho sabia el basileus - no n'hi havia pas prou per a destruir la força de la Gran Companyia. Abans que la notícia de la traïció d'Andrinòpolis arribés a Gal.lípoli, calia que els turcoples i els alans caiguessin a l'imprevista [redacted] damunt dels catalans. De poc anà que l'efecte de sorpresa reeixís totalment: els cavalls pasturaven i els soldats estaven als allotjaments quan els assaltà l'allau dels mercenaris. Aquests exterminaren tots els cavalls que trobaren als casals i més de mil homes de tropa. Refets del cop sobtat, els almogàvers reaccionaren i Entença assumint-ne el comandament, ordenà que s'atrinxeressin al raval de Gal.lípoli Aleshores pogueren comptar-se: només els restaven dos cents sis cavalls i tres mil tres cents homes d'armes, entre genets, almogàvers i homes de mar.

tau-1155 (34)

segon basileus Miquel Paleòleg, qui es troba a Andrinòpoli. Tant la muller - la qual ha de tornar a Constantinoble, amb la mare i els germans, per a esperar-hi la naixença del primer fill - com el consell de la host, intentaren dissuddir-lo d'aquell propòsit, on entrava bona part de fatxenderia del Cèsar. Fou inútil. Després de fer partir la princesa Maria amb els seus familiars en una de les quatre galeres que manava l'almirall Ferran d'Aunés, Roger de Flor, amb una lluïda escorta - tres cents homes a cavall i mil de peu - sortí de Gal.lípoli cap a Andrinòpoli, a cinc jornades de distància. Deixava com a cap de la Companyia el megaduc Berenguer d'Entença, com a senescal de la host Bernat de Rocafort i el seu fidel Ramon Muntaner com a capità de la plaça de Gal.lípoli.

Es prou sabuda la manera cautelosa com Miquel Paleòleg, després d'haver rebut amb grans afalacs i obsequis el flamant Cèsar de l'Imperi, féu venir a Andrinòpoli forces d'alans i de turcobles - mercenaris al servei seu - i, un cop assegurat del major nombre i de la sorpresa, en mig d'un àpat donat al palau en honor de Roger de Flor, aquest caigué sota les espases de Gàrcon l'alà - el qual així venjava un fill seu, caigut en una de les primeres escaramusses amb els catalans -, de Melic el turcoble i dels seus soldats. La conjura estava ben ordida: mentre Roger de Flor i els seus acompanyants queien així a traïció sota els ulls del seu hoste, d'altres soldats atacaven d'ordre de Miquel Paleòleg els cavallers i almogàvers que havien vingut a Andrinòpoli amb el Cèsar. Només tres, prou amatents a salvar-se enfilant-se dalt d'un campanar, on efectuaren una defensa heroica i desesperada - i Muntaner ens dóna llurs noms: Ramon Alquer, fill d'un cavaller de Castelló d'Empúries, Ramon de Tous i Bernat de Roudor, igualment catalans- pogueren escapar al desastre, puix que el basileus, impressionat per llur valentia, els perdonà la vida. (Joaquim Rubió i Ors, el Gaiter del Llobregat, haurà de consagrar un poema a Roudor del Llobregat, un d'aquests tres herois.)

Amb aquest extermini - prou que ho sabia el basileus - no n'hi havia pas prou per a destruir la força de la Gran Companyia. Abans que la notícia de la traïció d'Andrinòpolis arribés a Gal.lípoli, calia que els turcoples i els alans caiguessin a l'imprevista alxxxr damunt dels catalans. De poc anà que l'efecte de sorpresa reeixís totalment: els cavalls pasturaven i els soldats estaven als allotjaments quan els assaltà l'allau dels mercenaris. Aquests exterminaren tots els cavalls que trobaren als casals i més de mil homes de tropa. Refets del cop sobtat, els almogàvers reaccionaren i Entença assumint-ne el comandament, ordenà que s'atrinxeressin al raval de Gal.lípoli Aleshores pogueren comptar-se: només els restaven dos cents sis cavalls i tres mil tres cents homes d'armes, entre genets, almogàvers i homes de mar.

Tar-1155 (35)

I les tropes que els posaven setge, entre turcoples, alans i grecs, passaven de deu mil homes a cavall i trenta mil homes de peu. Les fortificacions eren bones i el setge s'allargava, però la inferioritat dels catalans era manifesta, en els dos combats diaris que es lliuraven, i que reduïen poc a poc el nombre dels defensors.

Berenguer d'Entença decidí de fer una diversió. Sortiria amb cinc galeres i dos llenys de Gal.lípoli i aniria fins a Constantinoble, amb totes les forces que pogués endur-se'n. Volia venjar Roger de Flor i els altres morts d'Andrinòpolis. Només quedaren a Gal.lípoli, amb Rocafort, senescal de les hosts, i Ramon Muntaner, capità de la plaça, sis cavallers - tres catalans, dos aragonesos i un portuguès - i mil quatre-cents seixanta-dos homes d'armes, sense cavalls i amb pocs provisions. Però Gal.lípoli es sostindrà durant dos anys, esdevingut un bastió segur de les forces catalanes i, gràcies a Rocafort i a Muntaner, la base de ulteriors operacions de revenja i conquesta.

Perquè, pocs dies després d'haver sortit de Gal.lípoli (l'assassinat de Roger de Flor era el 4 d'abril de 1305) el dia 10 de maig Berenguer d'Entença trenca amb la fidelitat jurada a l'emperador, puix que aquest ha traït els seus servidors i, mentre comunica solemnement, amb una ambaixada directa a la cort d'Andrònic, que els catalans es "desixen" de la seva autoritat, tot i enumerant els greuges que han motivat el trencament, escriu a València - els tradicionals enemics de Gènova i, per tant, aliats naturals de Catalunya - per dir al Dux i al Comú de la república de l'Adriàtic, ell, qui es diu "per la gràcia de Déu megaduc de Romània, senyor de l'Anatòlia i de les illes de l'Imperi", que ha declarat la guerra a l'emperador. Mentrestant, desembarca a Recrea (Heraclea) i la conquereix, tot esperant la tornada dels ambaixadors que han anat a trencar les relacions amb Andrònic. Aquells han presentat el document a l'emperador, en presència dels representants dels altres països europeus i aixequen acta de la declaració. Però, en el camí de tornada, en ser a Redistón, són escomesos a traició, amb tots els altres catalans que hi ha a la ciutat, i, per ordre d'Andrònic, esquarterats i penjats a la carnisseria. Simultàniament, l'almirall Ferran d'Aunés, que havia abjurat de la religió llatina i s'havia incorporat totalment a la cort de Bizanci, i tots els altres catalans que es troben a Constantinoble són igualment escomesos per una xurma excitada. Els mercaders que poden escapar-se a la mortaldat afluexen, de totes les ciutats gregues, cap a Gal.lípoli, on se sostenen Rocafort i Muntaner.

Berenguer d'Entença, davant d'això, sén torna amb les seves galeres a reunir-se amb la Companyia. Trobava, però, un poderós estol de genovesos, els quals, sota pretext de convidar-lo a dinar, el feren presoner i assal

tar-1155 (36)

I les tropes que els posaven setge, entre turcoples, alans i grecs, passaven de deu mil homes a cavall i trenta mil homes de peu. Les fortificacions eren bones i el setge s'allargava, però la inferioritat dels catalans era manifesta, en els dos combats diaris que es lliuraven, i que reduïen poc a poc el nombre dels defensors.

Berenguer d'Entença decidí de fer una diversió. Sortiria amb cinc galeres i dos llenys de Gal.lípoli i aniria fins a Constantinoble, amb totes les forces que pogués endur-se'n. Volia venjar Roger de Flor i els altres morts d'Andrinòpolis. Només quedaren a Gal.lípoli, amb Rocafort, senescal de les hosts, i Ramon Muntaner, capità de la plaça, sis cavallers - tres catalans, dos aragonesos i un portuguès - i mil quatre-cents seixanta-dos homes d'armes, sense cavalls i amb poques provisions. Però Gal.lípoli es sostindrà durant dos anys, esdevingut un bastió segur de les forces catalanes i, gràcies a Rocafort i a Muntaner, la base de ulteriors operacions de revenja i conquesta.

Perquè, pocs dies després d'haver sortit de Gal.lípoli - l'assassinat de Roger de Flor era el 4 d'abril de 1305 - el dia 10 de maig Berenguer d'Entença trenca amb la fidelitat jurada a l'emperador, puix que aquest ha traït els seus servidors i, mentre comunica solemnement, amb una ambaixada directa a la cort d'Andrònic, que els catalans es "desixen" de la seva autoritat, tot i enumerant els greuges que han motivat el trencament, escriu a Venècia - els tradicionals enemics de Gènova i, per tant, aliats naturals de Catalunya - per dir al Dux i al Comú de la república de l'Adriàtic, ell, qui es diu "per la gràcia de Déu megaduc de Romània, senyor de l'Anatòlia i de les illes de l'Imperi", que ha declarat la guerra a l'emperador. Mentrestant, desembarca a Recrea (Heraclea) i la conquereix, tot esperant la tornada dels ambaixadors que han anat a trencar les relacions amb Andrònic. Aquells han presentat el document a l'emperador, en presència dels representants dels altres països europeus i aixequen acta de la declaració. Però, en el camí de tornada, en ser a Redis-ton, són escomesos a traició, amb tots els altres catalans que hi ha a la ciutat, i, per ordre d'Andrònic, esquarterats i penjats a la carniceria. Simultàniament, l'almirall Ferran d'Aunés, que havia abjurat de la religió llatina i s'havia incorporat totalment a la cort de Bizanci, i tots els altres catalans que es troben a Constantinoble són igualment escomesos per una xurma excitada. Els mercaders que poden escapar-se a la mortaldat afluïxen, de totes les ciutats gregues, cap a Gal.lípoli, on es sostenen Rocafort i Muntaner.

Berenguer d'Entença, davant d'això, sén torna amb les seves galeres a reunir-se amb la Companyia. Trobava, però, un poderós estol de genovesos, els quals, sota pretext de convidar-lo a dinar, el feren presoner i assa

Tor.-1155 (37)

I les tropes que els posaven setge, entre turcoples, alans i grecs, passaven de deu mil homes a cavall i trenta mil homes de peu. Les fortificacions eren bones i el setge s'allargava, però la inferioritat dels catalans era manifesta, en els dos combats diaris que es lliuraven, i que reduïen poc a poc el nombre dels defensors.

Berenguer d'Entença decidí de fer una diversió. Sortiria amb cinc galeres i dos llenys de Cal.lípoli i aniria fins a Constantinoble, amb totes les forces que poguès endur-se'n. Volia venjar Roger de Flor i els altres morts d'Andrinòpolis. Només quedaven a Cal.lípoli, amb Rocafort, senescal de les hosts, i Ramon Muntaner, capità de la plaça, sis cavallers - tres catalans, dos aragonesos i un portuguès - i mil quatre-cents seixanta-dos homes d'armes, sens cavalls i amb poques provisions. Però Cal.lípoli es sostindrà durant dos anys, esdevingut un hastiï segur de les forces catalanes i, gràcies a Rocafort i a Muntaner, la base de ulteriors operacions de revenja i conquesta.

Perquè, pocs dies després d'haver sortit de Cal.lípoli - l'assassinat de Roger de Flor era el 4 d'abril de 1305 - el dia 10 de maig Berenguer d'Entença trenca amb la fidelitat jurada a l'emperador, puix que aquest ha traït els seus servidors i, mentre comunica solemnement, amb una ambaixada directa a la cort d'Andrònic, que els catalans "desixen" de la seva autoritat, tot i enumerant els greuges que han motivat el trencament, escriu a Venècia - els tradicionals enemics de Gènova i, per tant, aliats naturals de Catalunya - per dir al Dux i al Comú de la república de l'Adriàtic, ell, qui es diu "per la gràcia de Déu negadue de Romània, senyor de l'Anatòlia i de les illes de l'Imperi", que ha declarat la guerra a l'emperador. Mentrestant, desembarca a Recrea (Heraclea) i la conquereix, tot esperant la tornada dels ambaixadors que han anat a trencar les relacions amb Andrònic. Aquells han presentat el document a l'emperador, en presència dels representants dels altres països europeus i aixequen acta de la declaració. Però, en el camí de tornada, en ser a Redistón, són escomesos a traïció, amb tots els altres catalans que hi ha a la ciutat, i, per ordre d'Andrònic, esquarterats i penjats a la carnisseria. Simultàniament, l'almirall Ferran d'Aunés, que havia abjurat de la religió llatina i s'havia incorporat totalment a la cort de Bizanci, i tots els altres catalans que es troben a Constantinoble són igualment escomesos per una xurma excitada. Els mercaders que poden escapar-se a la mortaldat afluexen, de totes les ciutats gregues, cap a Cal.lípoli, on es sostenen Rocafort i Muntaner.

Berenguer d'Entença, davant d'això, s'és en torna amb les seves galeres a reunir-se amb la Companyia. Trobava, però, un poderós estol de genovesos, els quals, sota pretext de convidar-lo a dinar, el feren presoner i assal

tas - 1155 (38)

taren, valent-se del nombre i de la sorpresa, les quatre galeres d'Entença. Més de dos cents catalans caigueren en la lluita, però aquesta va costar cara als genovesos en una de les naus, manada per Berenguer de Vilamarí - la mateixa en què viatjava Berenguer d'Entença -, puix que la defensa fou aferrissada, a l'extrem que, si bé tots els defensors hi caigueren - "que no n'escapà ni un", afegeix Muntaner -, més de quatre cents dels assaltants van perdre-hi també la vida.

Els genovesos, aliats interessats de l'emperador, feien, però, llur pròpia guerra. Van emparar-se de tot el botí pres per Entença a Recrea i se'n dugueren el megaduc pres cap a Constantinoble - però el tingueren a Pera, poc desitjosos de donar aquella important penyora a Andrònic. Després se l'endugueren cap a Gènova, passat un mes. Ramon Muntaner seguia encastellat en la seva posició de Gal.lípoli. Les galeres d'Eduardo Dòria, el genovès, han de passar pel davant de la seva fortalesa marítima. No serà possible de rescatar l'amic i gran capità? Muntaner s'hi esmerça i ofereix, inútilment, fins a deu mil perpres d'or com a rescat, però l'almirall genovès, que ja ha rebutjat l'oferta de vint-i-cinc mil perpres (quantitat ben respectable, puix que cada perpra val deu sous barcelonesos) no s'avé tampoc a cedir el seu presoner. El fidel tresorer de la Gran Companyia Catalana no pogué, doncs, fer altra cosa que donar mil perpres d'or a Entença, perquè endolcís el seu captiveri i el dels seus companys, mentre li asseguraven que demanarien als reis Jaume i Frederic que s'ocupessin de la seva sort.

Però els reis d'Aragó i de Sicília estan lluny i massa lligats per la diplomàcia i per les consideracions de família. Jaume II ha de vigilar el joc cínic del rei de França, campió del partit güelf, que ha aconseguit de treure de l'escena el massa independent Bonifaci VIII i el seu successor Benet XI, fins a posar a la cadira de sant Pere un francès, Bertran de Got, que es titularà Climent V i residirà primer a Poitiers i després a Avinyó, sota la tutela interessada de Felip el Bell. Aquest ha començat, auxiliat pel mateix Nogaret que ha estat el seu instrument en l'operació d'Anagni, fa dos anys, contra Bonifaci VIII, una altra empresa important: la destrucció de l'orde poderós dels Templers. Trencar obertament les hostilitats amb Gènova i l'Imperi no convé gens als dos reis catalans que regnen a Barcelona i a Palerm, tot i l'hipotètic ajut de Venècia que això els reportaria (aquesta política la durà a terme, però, fins a les darreres conseqüències, un nét de Jaume II). I Muntaner, amargat i sense gens d'il.lusions en quant als tractes amb les repúbliques italianes, pot constatar "que és foll tot senyor i altre hom qui es fia en cap home dels comuns (és a dir, les repúbliques) que home qui no sap què és fe, no la pot guardar."

Tau - 1155 (39)

taren, valent-se del nombre i de la sorpresa, les quatre galeres d'Entença. Més de dos cents catalans caigueren en la lluita, però aquesta va costar cara als genovesos en una de les naus, manada per Berenguer de Vilamarí - la mateixa en què viatjava Berenguer d'Entença -, puix que la defensa fou aferrissada, a l'extrem que, si bé tots els defensors hi caigueren - "que no n'escapà ni un", afegeix Muntaner -, més de quatre cents dels assaltants van perdre-hi també la vida.

Els genovesos, aliats interessats de l'emperador, feien, però, llur pròpia guerra. Van emparar-se de tot el botí pres per Entença a Recrea i se'n dugueren el megaduc pres cap a Constantinoble - però el tingueren a Pera, poc desitjosos de donar aquella important penyora a Andrònic. Després se l'endugueren cap a Gènova, passat un mes. Ramon Muntaner seguia encastellat en la seva posició de Gal.lípoli. Les galeres d'Eduardo Dòria, el genovès, han de passar pel davant de la seva fortalesa marítima. No serà possible de rescatar l'amic i gran capità? Muntaner s'hi esmerça i ofereix, inútilment, fins a deu mil perpres d'or com a rescat, però l'almirall genovès, que ja ha rebutjat l'oferta de vint-i-cinc mil perpres (quantitat ben respectable, puix que cada perpra val deu sous barcelonesos) no s'avé tampoc a cedir el seu presoner. El fidel tresorer de la Gran Companyia Catalana no pogué, doncs, fer altra cosa que donar mil perpres d'or a Entença, perquè pugui endolcir el seu captiveri i el dels seus companys, mentre li asseguraven que demanarien als reis Jaume i Frederic que s'ocupessin de la seva sort.

Però els reis d'Aragó i de Sicília estan lluny i massa lligats per la diplomàcia i per les consideracions de família. Jaume II ha de vigilar el joc cínic del rei de França, campió del partit güelf, que ha aconseguit de treure de l'escena el massa independent Bonifaci VIII i el seu successor Benet XI, fins a posar a la cadira de sant Pere un francès, Bertran de Got, que es titularà Climent V i residirà primer a Poitiers i després a Avinyó, sota la tutela interessada de Felip el Bell. Aquest ha començat, auxiliat pel mateix Nogaret que ha estat el seu instrument en l'operació d'Anagni, fa dos anys, contra Bonifaci VIII, una altra empresa important: la destrucció de l'orde poderós dels Templers. Trencar obertament les hostilitats amb Gènova i l'Imperi no convé gens als dos reis catalans que regnen a Barcelona i a Palerm, tot i l'hipotètic ajut de Venècia que això els reportaria (aquesta política la durà a terme, però, fins a les darreres conseqüències, un nét de Jaume II). I Muntaner, amargat i sense gens d'il.lusions en quant als tractes amb les repúbliques italianes, pot constatar "que és foll tot senyor i altre hom qui es fia en cap home dels comuns (és a dir, les repúbliques) que home qui no sap què és fe, no la pot guardar."

Fons-1155 (60)

taren, valent-se del nombre i de la sorpresa, les quatre galeres d'Entença. Més de dos cents catalans caigueren en la lluita, però aquesta va costar cara als genovesos en una de les naus, manada per Berenguer de Vilamarí - la matcixa en què viatjava Berenguer d'Entença -, puix que la defensa fou aferrissada, a l'extrem que, si bé tots els defensors hi caigueren - "que no n'escapà ni un", afegeix Muntaner -, més de quatre cents dels assaltants van perdre-hi també la vida.

Els genovesos, aliats interessats de l'emperador, feien, però, llur pròpia guerra. Van emparar-se de tot el botí pres per Entença a Recrea i se'n dugueren el megaduc pres cap a Constantinoble - però el tingueren a Pera, poc desitjosos de donar aquella important penyora a Andrònic. Després se l'endugueren cap a Gènova, passat un mes. Ramon Muntaner seguia encastellat en la seva posició de Gal.lípoli. Les galeres d'Eduardo Dòria, el genovès, han de passar pel davant de la seva fortalesa marítima. No serà possible de rescatar l'amic i gran capità? Muntaner s'hi esmerça i ofereix, inútilment, fins a deu mil perpres d'or com a rescat, però l'almirall genovès, que ja ha rebutjat l'oferta de vint-i-cinc mil perpres (quantitat ben respectable, puix que cada perpra val deu sous barcelonesos) no s'avé tampoc a cedir el seu presoner. El fidel tresorer de la Gran Companyia Catalana no pogué, doncs, fer altra cosa que donar mil perpres d'or a Entença, perquè pugui endolcir el seu captiveri i el dels seus companys, mentre li asseguraven que demanarien als reis Jaume i Frederic que s'ocupessin de la seva sort.

Però els reis d'Aragó i de Sicília estan lluny i massa lligats per la diplomàcia i per les consideracions de família. Jaume II ha de vigilar el joc cínic del rei de França, campió del partit güelf, que ha aconseguit de treure de l'escena el massa independent Bonifaci VIII i el seu successor Benet XI, fins a posar a la cadira de sant Pere un francès, Bertran de Got, que es titularà Climent V i residirà primer a Poitiers i després a Avinyó, sota la tutela interessada de Felip el Bell. Aquest ha començat, auxiliat pel mateix Nogaret que ha estat el seu instrument en l'operació d'Anagni, fa dos anys, contra Bonifaci VIII, una altra empresa important: la destrucció de l'orde poderós dels Templers. Trencar obertament les hostilitats amb Gènova i l'Imperi no convé gens als dos reis catalans que regnen a Barcelona i a Palerm, tot i l'hipotètic ajut de Venècia que això els reportaria (aquesta política la durà a terme, però, fins a les darreres conseqüències, un nét de Jaume II). I Muntaner, amargat i sense gens d'il.lusions en quant als tractes amb les repúbliques italianes, pot constatar "que és foll tot senyor i altre hom qui es fia en cap home dels comuns (és a dir, les repúbliques) que home qui no sap què és fe, no la pot guardar."

tas - 1155 (41)

Fracassat aquest intent d'alliberar Berenguer d'Entença, Bernat de Rocafort esdevé, al costat de Muntaner, el capdill natural de la Gran Companyia. Aquesta ha de prendre una resolució. El gran consell es reuneix i passa balanç dels desastres: mort Roger de Flor i Ferran d'Aunés, morts els cavallers que anaven a Constantinoble amb l'ambaixada de deseiximent, morts tants bons combatents com anaven en les galeres d'Entença i tots aquells altres que han caigut a Andrinòpoli, a Heraclea, a Constantinoble i al mateix Gallípoli, la situació és la següent: només queden dos cents sis homes de cavall - sense cavalls, però -, 1256 soldats d'infanteria, quatre galeres, dos llenys armats i algunes altres embarcacions lleugeres. Les opinions es dividiren: una part es mostrava partidària d'aprofitar aquesta força naval per traslladar-se tots a l'illa de Metellí o Lesbos, per menar des d'allà una guerra de pirateria contra les forces de l'Imperi. D'altres, en canvi, eren del parer de mantenir-se a Gal.lípoli. I Muntaner, que no ens ho diu, però que endevinem que comparteix aquesta darrera posició, la justifica així: "que gran vergonya seria nostra que haguéssim perdut dos senyors i tanta bona gent que ens havien morta a tan gran traïció, i que no els vengéssim, i no morríssim amb ells; que no hi havia gent al món d'aital fama com érem i que el dret fos de la nostra part; i així, que més valia morir a honor que viure a deshonor." I, després del característic "Què us diré?" que precedeix els grans moments de la seva narració, Ramon Muntaner ens explica que el consell acordava continuar la lluita i dur la guerra endavant, i "que tothom morís que opinés una altra cosa". Més encara, per fer obligatòria aquesta decisió, en prenen una altra d'heroica: desfondren els vaixells, perquè ningú no es faci il.lusions d'escapar-se per mar i s'acostumi a la idea de seguir la guerra a ultrança. Ramon Muntaner, home de dret i fidel als seus senyors naturals, féu fer aleshores quatre grans senyeres, que empararan aquella petita república catalana de Gal.lípoli: una de sant Pere, la qual es dreçarà a la torra mestra de la fortificació - puix que Jaume II és el ganfaroner de la Santa Seu, i és prudent de recordar-ho -, una altra de sant Jordi, i dues més que representen la sobirania dels dos reis germans: el d'Aragó i el de Sicília. La creu vermella de sant Jordi, símbol de la força popular de Catalunya, els quatre pals de sang i l'àliga negra siciliana - heretada dels Hohenstaufen - s'enfrontaran, de dalt de la península de Gal.lípoli, amb l'àliga d'or dels Paleòlegs senyors de Bizanci.

La Gran Companyia adopta, àdhuc, un nom oficial, explícit en el segell que refrendarà les seves comunicacions i acords: és el "feliç exèrcit dels francs, establert a la Romània", i aquest segell durà l'escut de Catalunya i la imatge de sant Jordi. El dia 7 de juny de 1305, en ocasió d'un atac que

tan-1155 (42)

Fracassat aquest intent d'alliberar Berenguer d'Entença, Bernat de Rocafort esdevé, al costat de Muntaner, el capdill natural de la Gran Companyia. Aquesta ha de prendre una resolució. El gran consell es reuneix i passa balanç dels desastres: mort Roger de Flor i Ferran d'Aunés, morts els cavallers que anaven a Constantinoble amb l'ambaixada de deseiximent, morts tans bons combatents com anaven en les galeres d'Entença i tots aquells altres que han caigut a Andrinòpoli, a Heraclea, a Constantinoble i al mateix Gallípoli, la situació és la següent: només queden dos cents sis homes de cavall - sense cavalls, però -, 1256 soldats d'infanteria, quatre galeres, dos llenys armats i algunes altres embarcacions lleugeres. Les opinions es dividiren: una part es mostrava partidària d'aprofitar aquesta força naval per traslladar-se tots a l'illa de Metellí o Lesbos, per menar des d'allà una guerra de pirateria contra les forces de l'Imperi. D'altres, en canvi, eren del parer de mantenir-se a Gal.lípoli. I Muntaner, que no ens ho diu, però que endevinem que comparteix aquesta darrera posició, la justifica així: "que gran vergonya seria nostra que haguéssim perdut dos senyors i tanta bona gent que ens havien morta a tan gran traició, i que no els venjéssim, ó moríssim amb ells; que no hi havia gent al món d'aital fama com érem i que el dret fos de la nostra part; i així, que més valia morir a honor que viure a deshonor." I, després del seu característic "Què us diré?" que precedeix el grans moments de la seva narració, Ramon Muntaner ens explica que el consell acordava continuar la lluita i dur la guerra endavant, i "que tothom morís que opinés una altra cosa". Més encara, per fer obligatòria aquesta decisió, en prenen una altra d'heroica: desfondren els vaixells, perquè ningú no es faci il.lusions d'escapar-se per mar i s'acostumi a la idea de seguir la guerra a ultrança. Ramon Muntaner, home de dret i fidel als seus senyors naturals, féu fer aleshores quatre grans senyeres, que empararan aquella petita república catalana de Gal.lípoli: una de sant Pere, la qual es dreçarà a la torra mestra de la fortificació - puix que Jaume II és el ganfaroner de la Santa Seu, i és prudent de recordar-ho -, una de Sant Jordi, i dues més que representen la sobirania dels dos reis germans: el d'Aragó i el de Sicília. La creu vermella de sant Jordi, símbol de la força popular de Catalunya, els quatre pals de sang i l'àliga negra siciliana - heretada dels Hohenstaufen s'enfrontaran, dalt de la península de Gal.lípoli, amb l'àliga d'or dels Paleòlegs senyors de Bizanci.

La Gran Companyia adopta, adhuc, un nom oficial, explícit en el segell que refrendarà les seves comunicacions i acords: és el "feliç exèrcit dels francs, establert a la Romània", i aquest segell durà l'escut de Catalunya i la imatge de sant Jordi. El dia 7 de juny de 1305, en ocasió d'un atac que

Tas- 1155(43)

Fracassat aquest intent d'alliberar Berenguer d'Entença, Bernat de Rocafort esdevé, al costat de Muntaner, el capdill natural de la Gran Companyia. Aquesta ha de prendre una resolució. El gran consell es reuneix i passa balanç dels desastres: mort Roger de Flor i Ferran d'Aunés, morts els cavallers que anaven a Constantinoble amb l'ambaixada de deseiximent, morts tans bons combatents com anaven en les galeres d'Entença i tots aquells altres que han caigut a Andrinòpoli, a Heraclea, a Constantinoble i al mateix Gal·lípoli, la situació és la següent: només queden dos cents sis homes de cavall - sense cavalls, però -, 1256 soldats d'infanteria, quatre galeres, dos llenys armats i algunes altres embarcacions lleugeres. Les opinions es dividiren: una part es mostrava partidària d'aprofitar aquesta força naval per traslladar-se tots a l'illa de Metellí o Lesbos, per menar des d'allà una guerra de pirateria contra les forces de l'Imperi. D'altres, en canvi, eren del parer de mantenir-se a Gal·lípoli. I Muntaner, que no ens ho diu, però que endevinem que comparteix aquesta darrera posició, la justifica així: "que gran vergonya seria nostra que haguéssim perdut dos senyors i tanta bona gent que ens havien morta a tan gran traïció, i que no els venjéssim, o moríssim amb ells; que no hi havia gent al món d'aital fama com érem i que el dret fos de la nostra part; i així, que més valia morir a honor que viure a deshonor." I, després del seu característic "Què us diré?" que precedeix els grans moments de la seva narració, Ramon Muntaner ens explica que el consell acordava continuar la lluita i dur la guerra endavant, i "que tothom morís que opinés una altra cosa". Més encara, per fer obligatòria aquesta decisió, en prenen una altra d'heroica: desfondren els vaixells, perquè ningú no es faci il·lusions d'escapar-se per mar i s'acostumi a la idea de seguir la guerra a ultrança. Ramon Muntaner, home de dret i fidel als seus senyors naturals, féu fer aleshores quatre grans senyeres, que empararan aquella petita república catalana de Gal·lípoli: una de sant Pere, la qual es dreçarà a la torra mestra de la fortificació - puix que Jaume II és el ganfaroner de la Santa Seu, i és prudent de recordar-ho -, una de sant Jordi, i dues més que representen la sobirania dels dos reis germans: el d'Aragó i el de Sicília. La creu vermella de sant Jordi, símbol de la força popular de Catalunya els quatre pals de sang i l'àliga negra siciliana - heretada dels Hohenstaufen s'enfrontaran, dalt de la península de Gal·lípoli, amb l'àliga d'or dels Paleòlegs senyors de Bizanci.

La Gran Companyia adopta, àdhuc, un nom oficial, explícit en el segell que refrendarà les seves comunicacions i acords: és el "feliç exèrcit dels francs, establert a Romània", i aquest segell durà l'escut de Catalunya i la imatge de sant Jordi. El dia 7 de juny de 1305, en ocasió d'un atac que

Tar-1155 (44)

en el pensament dels capitostos de l'exèrcit assaltant ha d'ésser decisiu, la combativitat dels catalans i la perícia dels seus capitans són posades a prova Ja ho és prou, de decisiva, la jornada. Ramon Muntaner, que en duu bona part de responsabilitat i de glòria, ens l'explicarà per peces menudes, amb els devots preparatius de la vigília -un signe meravellós es produïa en el moment que l'exèrcit agenollat entonava la "Salve Regina"-, la repartició dels comandaments i els noms dels abanderats, i, per últim, la tàctica seguida en el combat. Es una tàctica impetuosa, que aconsegueix de trencar la davantera enemiga i encendre el pànic entre les hosts bizantines. No és la raó de catalans i aragonesos la millor arma de lluita? "Què us diré? - explica Muntaner.- Que,per pecat llur i pel bon dret que nosaltres teníem, foren vençuts; i, així que la davantera fou vençuda, tots giraren de cop." La confusió de la batalla és tanta - "xxx cap home no aixecava mà que no ferís en carn" - que cal donar als vencedors un crit de consigna per distingir-se entre llurs enemics. El crit de "Via sus! Via sus! Sant Jordi! Sant Jordi!" augmenta la vigoria de l'atac d'aquells escassos mil cinc cents combatents, que poden encalçar l'exèrcit enemic, estenent-hi la mortaldat, fins a vint-i-quatre milles de distància de Gal·lípoli. Fins a nit closa no cessen en l'encalç i ja és passada mitja nit quan tornen a recollir-se a la fortalesa. L'endemà, en fer recompte de baixes, només trobaven que havien perdut tres homes. Si hem de creure Muntaner, els bizantins, en canvi, tingueren sis mil baixes d'homes de cavall i més de vint mil d'infanteria. Ell mateix se'n meravella: "I això fou bé la ira de Déu qui vingué sobre ells, que nosaltres per res del món no ens podíem pensar que tanta gent hi hagués morta, ans ens pensàvem que l'un ofegués l'altre. I així mateix morí molta gent en barques, que d'hi havia moltes tretes en terra per la marina, qui eren totes esventades, i les varaven, i després s'hi posava tanta gent que, com eren en mar, tot seguit feien sotsobre i es negaven; i així es perdé molta gent."

Vuit dies passaren a recollir el botí deixat al camp de batalla pels vençuts - grans pilots d'espases i armadures guarnides d'or, sense comptar tres mil cavalls, que els donaven tres cavalcadures per home, gairebé - i molts més n'havien de passar a explotar aquella victòria. Perquè aviat se'ls presentava una altra amenaça. Miquel Paleòleg, amb un nombrós exèrcit - disset mil homes a cavall i uns cent mil soldats de peu - sortia d'Andrinòpoli per a atacar-los. Muntaner ho sabé per uns espies que havia tramès i comunicà al consell de la Gran Companyia la nova. La resolució que prenien no era pas menys arriscada que l'adoptada en decidir de romandre a Gal·lípoli. No esperarien, a dintre aquella plaça forta, que ja havia fet les seves proves de resistència, l'atac ni el set

tau - 1155 (45)

en el pensament dels capitostos de l'exèrcit assaltant ha d'ésser decisiu, la combativitat dels catalans i la perícia dels seus capitans són posades a prova Ja ho és prou, de decisiva, la jornada. Ramon Muntaner, que en duu bona part de responsabilitat i de glòria, ens l'explicarà per peces menudes, amb els devots preparatius de la vigília -un signe meravellós es produïa en el moment que l'exèrcit agenollat entonava la "Salve Regina"-, la repartició dels comandaments i els noms dels abanderats, i, per últim, la tàctica seguida en el combat. Es una tàctica impetuosa, que aconsegueix de trencar la davantera enemiga i encendre el pànic entre les hosts bizantines. No és la raó de catalans i aragonesos la millor arma de lluita? "Què us diré? - explica Muntaner.- Que,per pecat llur i pel bon dret que nosaltres teníem, foren vençuts; i, així que la davantera fou vençuda, tots giraren de cop." La confusió de la batalla és tanta - "xxx cap home no àixecava mà que no ferís en carn" - que cal donar als vencedors un crit de consigna per distingir-se entre llurs enemics. El crit de "Via sus! Via sus! Sant Jordi! Sant Jordi!" augmenta la vigoria de l'atac d'aquells escassos mil cinc cents combatents, que poden encalçar l'exèrcit enemic, estenent-hi la mortaldat, fins a vint-i-quatre milles de distància de Gal·lípoli. Fins a nit closa no cessen en l'encalç i ja és passada mitja nit quan tornen a recollir-se a la fortalesa. L'endemà, en fer recompte de baixes, només trobaven que havien perdut tres homes. Si hem de creure Muntaner, els bizantins, en canvi, tingueren sis mil baixes d'homes de cavall i més de vint mil d'infanteria. Ell mateix se'n meravella: "I això fou bé la ira de Déu qui vingué sobre ells, que nosaltres per res del món no ens podíem pensar que tanta gent hi hagués morta, ans ens pensàvem que l'un ofegués l'altre. I així mateix morí molta gent en barques, que hi havia moltes tretes en terra per la marina, qui eren totes esventades, i les varaven, i després s'hi posava tanta gent que, com eren en mar, tot seguit feien sotsobre i es negaven; i així es perdé molta gent."

Vuit dies passaren a recollir el botí deixat al camp de batalla pels vençuts - grans pilots d'espases i armadures guarnides d'or, sense comptar tres mil cavalls, que els donaven tres cavalcadures per home, gairebé - i molts més n'havien de passar a explotar aquella victòria. Perquè aviat se'ls presentava una altra amenaça. Miquel Paleòleg, amb un nombrós exèrcit - disset mil homes a cavall i uns cent mil soldats de peu - sortia d'Andrinòpoli per a atacar-los. Muntaner ho sabé per uns espies que havia tramès i comunicà al consell de la Gran Companyia la nova. La resolució que prenien no era pas menys arriscada que l'adoptada en decidir de romandre a Gal·lípoli. No esperarien, a dintre aquella plaça forta, que ja havia fet les seves proves de resistència, l'atac ni el set

tar-1155 (46)

en el pensament dels capitostos de l'exèrcit assaltant ha d'ésser decisiu, la combativitat dels catalans i la perícia dels seus capitans són posades a prova Ja ho és prou, de decisiva, la jornada. Ramon Muntaner, que en duu bona part de responsabilitat i de glòria, ens l'explicarà per peces menudes, amb els devots preparatius de la vigília - un signe meravellós es produïa en el moment que l'exèrcit agenollat entonava la "Salve Regina"-, la repartició dels comandaments i els noms dels abanderats, i, per últim, la tàctica seguida en el combat. Es una tàctica impetuosa, que aconsegueix de trencar la davantera enemiga i encendre el pànic entre les hosts bizantines. No és la raó de catalans i aragonesos la millor arma de lluita? "Què us diré? - explica Muntaner.- Que,per pecat llur i pel bon dret que nosaltres teníem, foren vençuts; i, així que la davantera fou vençuda, tots giraren de cop." La confusió de la batalla és tanta - "mai cap home no àixecava mà que no ferís en carn" - que cal donar als vencedors un crit de consigna per distingir-se entre llurs enemics. El crit de "Via sus! Via sus! Sant Jordi! Sant Jordi!" augmenta la vigoria de l'atac d'aquells escassos mil cinc cents combatents, que poden encalçar l'exèrcit enemic, estenent-hi la mortaldat, fins a vint-i-quatre milles de distància de Gal·lípoli. Fins a nit closa no cessen en l'encalç i ja és passada mitja nit quan tornen a recollir-se a la fortalesa. L'endemà, en fer recompte de baixes, només trobaven que havien perdut tres homes. Si hem de creure Muntaner, els bizantins, en canvi, tingueren sis mil baixes d'homes de cavall i més de vint mil d'infanteria. Ell mateix se'n meravella: "I això fou bé la ira de Déu qui vingué sobre ells, que nosaltres per res del món no ens podíem pensar que tanta gent hi hagués morta, ans ens pensàvem que l'un ofegués l'altre. I així mateix morí molta gent en barques, que hi havia moltes tretes en terra per la marina, qui eren totes esventades, i les varaven, i després s'hi posava tanta gent que, com eren en mar, tot seguit feien sotsobre i es negaven; i així es perdé molta gent."

Vuit dies passaren a recollir el botí deixat al camp de batalla pels vençuts - grans pilots d'espases i armadures guarnides d'or, sense comptar tres mil cavalls, que els donaven tres cavalcadures per home, gairebé - i molts més n'havien de passar a explotar aquella victòria. Perquè aviat se'ls presentava una altra amenaça. Miquel Paleòleg, amb un nombrós exèrcit - disset mil homes a cavall i uns cent mil soldats de peu - sortia d'Andrinòpoli per a atacar-los Muntaner ho sabé per uns espies que havia tramès i comunicà al consell de la Gran Companyia la nova. La resolució que prenien no era pas menys arriscada qu l'adoptada en decidir de romandre a Gal.lípoli. No esperarien, a dintre aquell plaça forta, que ja havia fet les seves proves de resistència, l'atac ni el se

Ton-1155 (47)

ge del fill de l'emperador. Calia, al contrari, avançar-se a l'atac, puix que Miquel havia de dividir el seu nombrós exèrcit i fer passar al davant la davantera. Calia atacar-la per sorpresa i, si aconseguien desbaratar-la, tot l'exèrcit bizantí es desfaria. Per això, deixant només cent homes al castell, amb les dones, que també seran d'utilitat en la defensa, si s'escau, tots els altres guerrers sortiren de la plaça forta i avançaren tres jornades a l'encontre dels refiats bizantins. Aquests no podien pas imaginar-s'ho, però Muntaner justifica, recordant la situació de la seva gent, aquella heroica empresa: "al cel, no hi podíem pujar; ni en abís no hi podíem pujar, ni per mar anar-nos-en podíem: per llurs mans, doncs, convenia que passéssim. I així era bo que el cor no ens flaquegés per res que haguéssim guanyat ni per força que ens veiéssim davant."

La batalla contra la davantera - en la qual anava el propi fill de l'emperador - tingué lloc a la vora d'Apros. Fou una lluita aferrissada, puix que Miquel Paleòleg, home valent, dirigí amb coratge les seves forces i àdhuc entrà en un sagnant cos a cos amb un mariner català, Bernat Ferrer, el qual, tot i no saber cavalcar, menava un magnífic corsèr guanyat en l'anterior batalla i lluïa una de les esplèndides armadures igualment adquirides. Com que prou feines tenia amb les regnes i l'espasa, el mariner no duia escut i el basileus, prenent-lo per un gran capità, el ferí en una mà, però l'altre se li abraonà i li clavà tretze coltellades, una de les quals li ferí a la cara, mentre el feia caure del cavall.

El resultat de l'encontre és la desfeta total del poder militar de Bizanci. "D'aquella hora estant - explica Muntaner, en fer balanç d'aquella batalla, en la qual el desnivell de baixes és igualment impressionant -, fou vençuda tota la Romània; i els posàrem així la por al cos, que no podia ningú cridar: "Francs! Francs!", que tantost no pensessin de fugir."

Els camps grecs es buidaren, tot i ésser temps de sega, i el cronista Pachymeres descriu les multituds pageses, enfollides, com s'enduien en carretons famílies i mobiliaris, abandonant cases i collites, camí de la capital, on es podran tancar. Tota la Tràcia esdevé camp de correries i depredacions dels almogàvers. Llurs avançades arriben fins a Byzia; vengen amb una terrible mortaldat - no se'n salven dones ni criatures - a Redestó l'esquarterament dels ambaixadors catalans per ordre de l'emperador; un soldat de cavall, Peric de Na Clara, amb els seus dos fills, per refer-se de pèrdues de joc, s'arriba fins a Constantinoble, captura dos mercaders genovesos i se'ls endu tranquil.lament a Gal.lípoli, des d'on exigirà, per llur rescat, tres mil perpres d'or. Els vaixells catalans, armats de nou, senyoregen el mar de Màrmara. Rocafort, amb la resta de la Gran Companyia, s'instal.la a Redestó

Tass-1155 (48)

ge del fill de l'emperador. Calia, al contrari, avançar-se a l'atac, puix que Miquel havia de dividir el seu nombrós exèrcit i fer passar al davant la davantera. Calia atacar-la per sorpresa i, si aconseguien desbaratar-la, tot l'exèrcit bizantí es desfaria. Per això, deixant només cent homes al castell, amb les dones, que també seran d'utilitat en la defensa, si s'escau, tots els altres guerrers sortiren de la plaça forta i avançaren tres jornades a l'encontre dels refiats bizantins. Aquests no podien pas imaginar-s'ho, però Muntaner justifica, recordant la situació de la seva gent, aquella heroica empresa: "al cel, no hi podíem pujar; ni en abís no hi podíem pujar, ni per mar anar-nos-en podíem: per llurs mans, doncs, convenia que passéssim. I així era bo que el cor no ens flaquegés per res que haguéssim guanyat ni per força que ens veiéssim davant."

La batalla contra la davantera - en la qual anava el propi fill de l'emperador - tingué lloc a la vora d'Apros. Fou una lluita aferrissada, puix que Miquel Paleòleg, home valent, dirigí amb coratge les seves forces i àdhuc entrà en un sagnant cos a cos amb un mariner català, Bernat Ferrer, el qual, tot i no saber cavalcar, menava un magnífic corser guanyat en l'anterior batalla i lluïa una de les esplèndides armadures igualment adquirides. Com que prou feines tenia amb les regnes i l'espasa, el mariner no duia escut i el basileus, prenent-lo per un gran capità, el ferí en una mà, però l'altre se li abraonà i li clavà tretze coltellades, una de les quals li ferí a la cara, mentre el feia caure del cavall.

El resultat de l'encontre és la desfeta total del poder militar de Bizanci. "D'aquella hora estant - explica Muntaner, en fer balanç d'aquella batalla, en la qual el desnivell de baixes és igualment impressionant -, fou vençuda tota la Romània; i els posàrem així la por al cos, que no podia ningú cridar: "Francs! Francs!", que tantost no pensessin de fugir."

Els camps grecs es buidaren, tot i ésser temps de sega, i el cronista Pachymeres descriu les multituds pageses, enfollides, com s'enduien en carretons famílies i mobiliaris, abandonant cases i collites, camí de la capital, on es podran tancar. Tota la Tràcia esdevé camp de correries i depredacions dels almogàvers. Llurs avançades arriben fins a Byzia; vengen amb una terrible mortaldat - no se'n salven dones ni criatures - a Redestó l'esquarterament dels ambaixadors catalans per ordre de l'emperador; un soldat de cavall Peric de Na Clara, amb els seus dos fills, per refer-se de pèrdues de joc, s'arriba fins a Constantinoble, captura dos mercaders genovesos i se'ls endu tranquil.lament a Gal.lípoli, des d'on exigirà, per llur rescat, tres mil perpres d'or. Els vaixells catalans, armats de nou, senyoregen el mar de Màrmara. Rocafort, amb la resta de la Gran Companyia, s'instal.la a Redestó

tos- 1155 (49)

ge del fill de l'emperador. Calia, al contrari, avançar-se a l'atac, puix que Miquel havia de dividir el seu nombrós exèrcit i fer passar al davant la davantera. Calia atacar-la per sorpresa i, si aconseguien desbaratar-la, tot l'exèrcit bizantí es desfaria. Per això, deixant només cent homes al castell, amb les dones, que també seran d'utilitat en la defensa, si s'escau, tots els altres guerrers sortiren de la plaça forta i avançaren tres jornades a l'encontre dels refiats bizantins. Aquests no podien pas imaginar-s'ho, però Muntaner justifica, recordant la situació de la seva gent, aquella heroica empresa: "al cel, no hi podíem pujar; ni en abís no hi podíem pujar, ni per mar anar-nos-en podíem: per llurs mans, doncs, convenia que passéssim. I així era bo que el cor no ens flaquegés per res que haguéssim guanyat ni per força que ens veiéssim davant."

La batalla contra la davantera - en la qual anava el propi fill de l'emperador - tingué lloc a la vora d'Apros. Fou una lluita aferrissada, puix que Miquel Paleòleg, home valent, dirigí amb coratge les seves forces i àdhuc entrà en un sagnant cos a cos amb un mariner català, Bernat Ferrer, el qual, tot i no saber cavalcar, menava un magnífic corser guanyat en l'anterior batalla i llufa una de les espl·endides armadures igualment adquirides. Com que prou feines tenia amb les regnes i l'espasa, el mariner no duia escut i el basileus, prenent-lo per un gran capità, el ferí en una mà, però l'altre se li abraonà i li clavà tretze coltellades, una de les quals li ferí a la cara, mentre el feia caure del cavall.

El resultat de l'encontre és la desfeta total del poder militar de Bizanci. "D'aquella hora estant - explica Muntaner, en fer balanç d'aquella batalla, en la qual el desnivell de baixes és igualment impressionant -, fou vençuda tota la Romània; i els posàrem així la por al cos, que no podia ningú cridar: "Francs! Francs!", que tantost no pensessin de fugir."

Els camps grecs es buidaren, tot i ésser temps de sega, i el cronista Pachymeres descriu les multituds pageses, enfollides, com s'enduien en carretons famílies i mobiliaris, abandonant cases i collites, camí de la capital, on es podran tancar. Tota la Tràcia esdevé camp de correries i depredacions dels almogàvers. Llurs avançades arriben fins a Byzia; vengen amb una terrible mortaldat - no se'n salven dones ni criatures - a Redestó l'esquarterament dels ambaixadors catalans per ordre de l'emperador; un soldat de cavall Peric de Na Clara, amb els seus dos fills, per refer-se de pèrdues de joc, s'arriba fins a Constantinoble, captura dos mercaders genovesos i se'ls endú tranquil·lament a Gal·lípoli, des d'on exigirà, per llur rescat, tres mil perpres d'or. Els vaixells catalans, armats de nou, senyoregen el mar de Màrmara. Rocafort, amb la resta de la Gran Companyia, s'instal·la a Redestó

Tan - 1155 (50)

i a Panídon, i se'ls ajunta Ferran Ximenis d'Arenós, un dels companys de Roger de Flor, el qual s'havia separat de la Companyia per anar amb el duc d'Atenes. Aviat el nouvingut es fa remarcar pels cops d'audàcia i per les aventures bèl.liques, fins que s'instal.la a Màditos, retut després d'un llarg setge. Però Ramon Muntaner, amb els mariners, cent almogàvers i cinquanta homes de cavall, roman a Gal.lípoli. "Aquesta ciutat - escriu Nicolau d'Olwer- serà la ciutadella inexpugnable, la capital, podríem dir-ne, de la república militar: magatzem, mercat, cúria i tresor sota la comanda de Ramon Muntaner." La Gran Companyia domina pel terror tota la Tràcia, gosa atacar la drassana imperial de Stenia, saquejar i cremar totes les naus que hi troben i rescatar-ne, plenes de botí, les quatre galeres que hi havia dut Ferran d'Aunés. Se les enduen, pel Bòsfor i davant mateix dels ulls esferefts de llurs enemics, cap als Dardanels. Arriben fins a la frontera de Bulgària i ataquen els alans, comandats per Gírcon, l'assassí de Roger de Flor, el qual vencen i escapcen, prenent a aquells cavallers invencibles de l'estepa llurs senyeres i llurs dones, llurs ramats i llurs tresors. La venjança catalana s'escampa irresistiblement, escampa el pànic i l'incendi fins als ravals d'Andrinòpolis, ataquen la plaça forta de Pamfília/ /on s'ha tancat el basileus Miquel, i l'allau catalana, invencible en camp ras, només recula davant les fortificacions gregues.

En aquell moment, però, Gènova i Bizanci, acordades, ataquen Gal.lípoli, i la Gran Companyia ha de córrer en ajut de Ramon Muntaner.

IV

LA FI DELS CAPITOSTOS

Muntaner ja havia rebutjat victoriosament un atac per sorpresa de la ciutat i la fortalesa que comandava. La seva feina de capità es doblava amb la d'administrador: en aquella ciutat de dones - més de dues mil n'hi havia, i només cent trenta soldats -aflufen, en aquell juliol de 1306, totes les riqueses ~~dexix~~ guanyades pels almogàvers. Gal.lípoli esdevenia un gran mercat on tot era venut i baratat: cavalls, armadures, àdhuc esclaus - principalment esclaves, com les malaurades donzelles alanes, venudes als mercaders genovesos amb destinació als harems dels grans senyors sarraïns. Bona part dels mercaders catalans foragitats de les altres ciutats de l'Imperi - o que n'han fugit per por de represàlies - es troben refugiats també a la plaça.

Mentrestant, Andrònic entra en tractes amb Spínola, prohom genovès, que ha anat a Constantinoble per endur-se'n un fill de l'emperador, destinat a és-

Tom-1155 (II)

i a Panídon, i se'ls ajunta Ferran Ximenis d'Arenós, un dels companys de Roger de Flor, el qual s'havia separat de la Companyia per anar amb el duc d'Atenes. Aviat el nouvingut es fa remarcar pels cops d'audàcia i per les aventures bèl.liques, fins que s'instal.la a Màditos, retut després d'un llarg setge. Però Ramon Muntaner, amb els mariners, cent almogàvers i cinquanta homes de cavall, roman a Gal.lípoli. "Aquesta ciutat - escriu Nicolau d'Olwer- serà la ciutadella inexpugnable, la capital, podríem dir-ne, de la república militar: magatzem, mercat, cúria i tresor sota la comanda de Ramon Muntaner." La Gran Companyia domina pel terror tota la Tràcia, gosa atacar la drassana imperial de Stenia, saquejar i cremar totes les naus que hi troben i rescatar-ne, plenes de botí, les quatre galeres que hi havia dut Ferran d'Aunés. Se les enduen, pel Bòsfor i davant mateix dels ulls esferets de llurs enemics, cap als Dardanels. Arriben fins a la frontera de Bulgària i ataquen els alans, comandats per Gírcon, l'assassí de Roger de Flor, el qual vencen i escapcen, prenent a aquells cavallers invencibles de l'estepa llurs senyeres i llurs dones, llurs ramats i llurs tresors. La venjança catalana s'escampa irresistiblement, escampa el pànic i l'incendi fins als ravals d'Andrinòpolis, ataquen la plaça forta de Pamfília/ /on s'ha tancat el basileus Miquel, i l'allau catalana, invencible en camp ras, només recula davant les fortificacions gregues.

En aquell moment, però, Gènova i Bizanci, acordades, ataquen Gal.lípoli, i la Gran Companyia ha de córrer en ajut de Ramon Muntaner.

IV

L A F I D E L S C A P I T O S T O S

Muntaner ja havia rebutjat victoriosament un atac per sorpresa de la ciutat i la fortalesa que comandava. La seva feina de capità es doblava amb la d'administrador: en aquella ciutat de dones - més de dues mil n'hi havia, i només cent trenta soldats -afluïen, en aquell juliol de 1306, totes les riqueses ~~xxxx~~ guanyades pels almogàvers. Gal.lípoli esdevenia un gran mercat on tot era venut i baratat: cavalls, armadures, àdhuc esclaus - principalment esclaves, com les malaurades donzelles alanes, venudes als mercaders genovesos amb destinació als harems dels grans senyors sarraïns. Bona part dels mercaders catalans foragitats de les altres ciutats de l'Imperi - o que n'han fugit per por de represàlies - es troben refugiats també a la plaça.

Mentrestant, Andrònic entra en tractes amb Spínola, prohom genovès, que ha anat a Constantinoble per endur-se'n un fill de l'emperador, destinat a és-

Tar. 1155 (F2)

i a Panídon, i se'ls ajunta Ferran Ximenis d'Arenós, un dels companys de Roger de Flor, el qual s'havia separat de la Companyia per anar amb el duc d'Atenes. Aviat el nouvingut es fa remarcar pels cops d'audàcia i per les aventures bèl.liques, fins que s'instal.la a Màditos, retut després d'un llarg setge. Però Ramon Muntaner, amb els mariners, cent almogàvers i cinquanta homes de cavall, roman a Gal.lípoli. "Aquesta ciutat - escriu Nicolau d'Olwer- serà la ciutadella inexpugnable, la capital, podríem dir-ne, de la república militar: magatzem, mercat, cúria i tresor sota la comanda de Ramon Muntaner." La Gran Companyia domina pel terror tota la Tràcia, gosa atacar la drassana imperial de Stenia, saquejar i cremar totes les naus que hi troben i rescatar-ne, plenes de botí, les quatre galeres que hi havia dut Ferran d'Aunés. Se les enduen, pel Bòsfor i davant mateix dels ulls esferets de llurs enemics, cap als Dardanels. Arriben fins a la frontera de Bulgària i ataquen els alans, comandats per Gírcon, l'assassí de Roger de Flor, el qual vencen i escapcen, prenent a aquells cavallers invencibles de l'estepa llurs senyeres i llurs dones, llurs ramats i llurs tresors. La venjança catalana s'escampa irresistiblement, (els almogàvers escampen) el pànic i l'incendi fins als ravals d'Andrinòpolis, ataquen la plaça forta de Pamfília/ /on s'ha tancat el basileus Miquel, i l'allau catalana, invencible en camp ras, només recula davant les fortificacions gregues.

En aquell moment, però, Gènova i Bizanci, acordades, ataquen Gal.lípoli, i la Gran Companyia ha de córrer en ajut de Ramon Muntaner.

==========

IV

LA FI DELS CAPITOSTOS

==========

Muntaner ja havia rebutjat victoriosament un atac per sorpresa de la ciutat i la fortalesa que comandava. La seva feina de capità es doblava amb la d'administrador: en aquella ciutat de dones - més de dues mil n'hi havia, i només cent trenta soldats -afluïen, en aquell juliol de 1306, totes les riqueses ~~dels~~ guanyades pels almogàvers. Gal.lípoli esdevenia un gran mercat on tot era venut i baratat: cavalls, armadures, àdhuc esclaus - principalment esclaves, com les malaurades donzelles alanes, venudes als mercaders genovesos amb destinació als harems dels grans senyors sarraïns. Bona part dels mercaders catalans foragitats de les altres ciutats de l'Imperi - o que n'han fugit per por de represàlies - es troben refugiats també a la plaça.

Mentrestant, Andrònic entra en tractes amb Spínola, prohom genovès, que ha anat a Constantinoble per endur-se'n un fill de l'emperador, destinat a és-

Tor-1155 (F3)

ser marquès de Montferrat. Un pacte, basat en una aliança per casament, decideix Spínola a atacar, amb les seves divuit galeres, més les de la flora imperial, també sota comandament genovès, la roca de Gal.lípoli. Donava com a cosa fàcil escombrar, començant per Ramon Muntaner, "els francs de Romania".

De moment, va desafiar el capità de la fortalesa, en nom no pas de l'emperador - amb el qual, ja ho sabem, els catalans estaven en guerra oberta per haver-se deseixit de la seva obediència - sinó en nom de la república de Gènova. Sempre respectuós de la legalitat i, sobretot, de la que per ell representa, en instància suprema, l'autoritat dels reis d'Aragó i de Sicília, Muntaner rebutja el desafiament. Per tres vegades es produeix el requisit, degudament protocolitzat per notari, el qual registra en carta pública les declaracions dels dos contendents. A la tercera, Muntaner requeria Antoni Spínola "de part de Déu i de la santa fe catòlica (que per exalçar aquella érem vinguts en Romania) que cessés en aquells desafiaments". El requeria encara "de part del sant pare apostòlic, de qui nós tenim la senyera - afegia Muntaner, mostrant la de sant Pere que senyorejava el castell de Gal.lípoli -, contra l'emperador i les seves gents, qui eren cismàtics i a gran traïció havien mort els nostres caps i els nostres germans, quan nosaltres havíem vingut a servir-los contra infidels" que l'ajudessin en aquella venjança i, si no els volien ajudar, que no els perjudiquessin. Ara bé, si Spínola no feia cas dels seus solemnes requeriments i volia la lluita, damunt el seu cap cauria la sang que fos escampada entre catalans i genovesos. Muntaner en romandria sense pecat ni culpa, i Déu i el món podria veure com havia estat forçat a rebre l'atac i a defensar-se'n. Tot això també era posat en escriptura notarial.

Sembla que aquest procedir desconcertà Spínola. Ell s'havia fet la il.lusió d'esverar, amb el sol nom de Gènova, el capità empordanès de Gal.lípoli. Calia doncs - i així anà a anunciar-ho a l'emperador, tot aplegant el seu estol de galeres armades, vint-i-cinc en total, - atacar la fortalesa. Un dissabte al vespre començaren l'atac, amb escales i bretxes que obrien als murs de Gallípoli. Si prenien ràpidament la plaça per assalt, abans no arribessin els reforços de Rocafort i Ximenis d'Arenós, la força de la Gran Companyia s'enrunaria tota, mancada com estaria de base. Era no comptar amb la serena decisió de Muntaner, el qual, davant l'atac, havia fet armar totes les dones que hi havia a la plaça - les armes no mancaven pas - i les posà de guàrdia a les muralles, amb mercaders catalans dels que s'havien refugiat a Gal.lípoli, com a caporals, i féu dur queviures i beguda suficient perquè no calgués a aquells improvisats combatents tornar a casa per menjar. El capità coneixia la tàctica genovesa i sabia que rebria una veritable pluja de ballestes, tirades en profusió, però sense gens de punteria: si tots els defensors anaven ben protegits

tar-MSS(54)

ser marquès de Montferrat. Un pacte, basat en una aliança per casament, decideix Spínola a atacar, amb les seves divuit galeres, més les de la flora imperial, també sota comandament genovès, la roca de Gal.lípoli. Donava com a cosa fàcil escombrar, començant per Ramon Muntaner, "els francs de Romania".

De moment, va desafiar el capità de la fortalesa, en nom no pas de l'emperador - amb el qual, ja ho sabem, els catalans estaven en guerra oberta per haver-se deseixit de la seva obediència - sinó en nom de la república de Gènova. Sempre respectuós de la legalitat i, sobretot, de la que per ell representa, en instància suprema, l'autoritat dels reis d'Aragó i de Sicília, Muntaner rebutja el desafiament. Per tres vegades es produeix el requisit, degudament protocolitzat per notari, el qual registra en carta pública les declaracions dels dos contendents. A la tercera, Muntaner requeria Antoni Spínola "de part de Déu i de la santa fe catòlica (que per exalçar aquella érem vinguts en Romania) que cessés en aquells desafiaments". El requeria encara "de part del sant pare apostòlic, de qui nós tenim la senyera - afegia Muntaner, mostrant la de sant Pere que senyorejava el castell de Gal.lípoli -, contra l'emperador i les seves gents, qui eren cismàtics i a gran traïció havien mort els nostres caps i els nostres germans, quan nosaltres havíem vingut a servir-los contra infidels" que l'ajudessin en aquella venjança i, si no els volien ajudar, que no els perjudiquessin. Ara bé, si Spínola no feia cas dels seus solemnes requeriments i volia la lluita, damunt el seu cap cauria la sang que fos escampada entre catalans i genovesos. Muntaner en romandria sense pecat ni culpa, i Déu i el món podria veure com havia estat forçat a rebre l'atac i a defensar-se'n. Tot això també era posat en escriptura notarial.

Sembla que aquest procedir desconcertà Spínola. Ell s'havia fet la il.lusió d'esverar, amb el sol nom de Gènova, el capità empordanès de Gal.lípoli. Calia doncs - i així anà a anunciar-ho a l'emperador, tot aplegant el seu estol de galeres armades, vint-i-cinc en total, - a atacar la fortalesa. Un dissabte al vespre començaren l'atac, amb escales i bretxes que obrien als murs de Gallípoli. Si prenien ràpidament la plaça per assalt, abans no arribessin els reforços de Rocafort i Ximenis d'Arenós, la força de la Gran Companyia s'enrunaria tota, mancada com estaria de base. Era no comptar amb la serena decisió de Muntaner, el qual, davant l'atac, havia fet armar totes les dones que hi havia a la plaça - les armes no mancaven pas - i les posà de guàrdia a les muralles, amb mercaders catalans dels que s'havien refugiat a Gal.lípoli, com a caporals, i féu dur queviures i beguda suficient perquè no calgués a aquells improvisats combatents tornar a casa per menjar. El capità coneixia la tàctica genovesa i sabia que rebria una veritable pluja de ballestes, tirades en profusió, però sense gens de punteria: si tots els defensors anaven ben protegits

tod-1155 (55)

amb cuirasses, el risc era mínim. Féu obrir els portells de la barbacana i cobrir-los - avui diríem camuflar-los - amb brancatge, per que poguéssin córrer els soldats ràpidament allà on hi hagués major perill. I no s'oblidà de disposar els metges, a punt per a acórrer i embenar els ferits, de manera que pogu sin tornar sense demora a la lluita. Preses aquestes mesures, Ramon Muntaner cometé, però, una imprudència: la de donar ell mateix la cara per a impedir el desembarc, anant a atacar ell sol, amb dos altres genets protegits amb llorigues i perpuntes, els que intentaven prendre terra. Hi perdé el cavall, ferit per moltes ballestes i, caigut ell en terra, rebé cinc ferides, entre les quals una d'espasa al peu. La lluita era ja de cos a cos, i per sort un dels seus acompanyants li donà el seu cavall i pogué retirar-se al castell. Això provocà un clam d'alegria entre els assaltants, que el donaren ja per mort i ordenaren el desembarc en massa.

Muntaner, en ressenyar anys després la batalla, no s'està pas de lloar el seny que presidí la maniobra dels genovesos. Per cada baixa, per ferida o per mor de proveïments, que es produís entre els assaltants, un altre combatent de la mateixa categoria havia de prendre part a la lluita. Mentre el capità es feia guarir sumàriament les seves cinc ferides, l'atac començava amb vigor, rebutjat per una mo menys vigorosa defensa. Era la pluja de ballestes temuda, "que quasi privava de veure el cel" de tan espessa, i que s'introduïa per tot i feria tota carn que no estava protegida per les cuirasses. Un dels projectils, entrat per la xemeneia, travessà el muscle d'un dels cuiners que estava a la cuina coent gallines per als ferits. Les dones que es defensaven coratjosament, amb rocs i pedres feixugues que estimbaven els assaltants que intentaven enfilar-se pels murs, rebien amb estoicisme aquella incessant// artilleria, i Muntaner ho esmenta amb meravellat entusiasme: "n'hi hagué que va rebre cinc ferides de dard a la cara i que encara es defensava com si no hagués rebut cap mal. L'assalt durà, inútil, fins a "hora de despertada". Antoni Spínola, irritat per aquell poc èxit, imprecava els seus soldats:

- Oh, vil gent! Què és això, que tres tinyoses que hi ha aquí dins us priva d'entrar en aquella casa? Bé en sou, de covards!

I volgué dirigir ell mateix l'atac, amb tres cents homes de la seva millor tropa, tots ells de bones cases de Gènova, i amb cinc banderes. Muntaner ho veié i considerà arribat el moment de tornar a intervenir personalment. Armà el seu cavall i els altres sis - només sis - que tenia i reuní, a més dels sis genets, altres cent homes a peu, els quals es//despullaren de les cuirasses, per tenir una major llibertat de moviments. (Eren en ple juliol, i la calor com les cuirasses engavanyava els moviments dels almogàvers.) Havia arribat el moment que el caute capità de Gal.lípoli esperava: els genovesos havien acabat

Tod - 1155 (56)

amb cuirasses, el risc era mínim. Féu obrir els portells de la barbacana i cobrir-los - avui diríem camuflar-los - amb brancatge, per que poguéssin córrer els soldats ràpidament allà on hi hagués major perill. I no s'oblidà de disposar els metges, a punt per a acórrer i embenar els ferits, de manera que poguessin tornar sense demora a la lluita. Preses aquestes mesures, Ramon Muntaner cometé, però, una imprudència: la de donar ell mateix la cara per a impedir el desembarc, anant a atacar ell sol, amb dos altres genets protegits amb lloriques i perpuntes, els que intentaven prendre terra. Hi perdé el cavall, ferit per moltes ballestes i, caigut ell en terra, rebé cinc ferides, entre les quals una d'espasa al peu. La lluita era ja de cos a cos, i per sort un dels seus acompanyants li donà el seu cavall i pogué retirar-se al castell. Això provocà un clam d'alegria entre els assaltants, que el donaren ja per mort i ordenaren el desembarc en massa.

Muntaner, en ressenyar anys després la batalla, no s'està pas de lloar el seny que presidí la maniobra dels genovesos. Per cada baixa, per ferida o per mor de proveïments, que es produís entre els assaltants, un altre combatent de la mateixa categoria havia de prendre part a la lluita. Mentre el capità es feia guarir sumàriament les seves cinc ferides, l'atac començava amb vigor, rebutjat per una no menys vigorosa defensa. Era la pluja de ballestes temuda, "que quasi privava de veure el cel" de tan espessa, i que s'introduïa per tot i feria tota carn que no estava protegida per les cuirasses. Un dels projectils, entrat per la xemeneia, travessà el muscle d'un dels cuiners que estava a la cuina coent gallines per als ferits. Les dones que es defensaven coratjosament, amb rocs i pedres feixugues que estimbaven els assaltants que intentaven enfilar-se pels murs, rebien amb estoicisme aquella incessant artilleria, i Muntaner ho esmenta amb meravellat entusiasme: "n'hi hagué que va rebre cinc ferides de dard a la cara i que encara es defensava com si no hagué rebut cap mal. L'assalt durà, inútil, fins a "hora de despertada". Antoni Spínola, irritat per aquell poc èxit, imprecava els seus soldats:

- Oh, vil gent! Què és això, que tres tinyoses que hi ha aquí dins us prive d'entrar en aquella casa? Bé en sou, de covards!

I volgué dirigir ell mateix l'atac, amb tres cents homes de la seva millor tropa, tots ells de bones cases de Gènova, i amb cinc banderes. Muntaner ho veié i considerà arribat el moment de tornar a intervenir personalment. Armà el seu cavall i els altres sis - només sis - que tenia i reuní, a més dels sis genets, altres cent homes a peu, els quals es despullaren de les cuirasses, per tenir una major llibertat de moviments. (Eren en ple juliol, i la calor com les cuirasses engavanyava els moviments dels almogàvers.) Havia arribat el moment que el caute capità de Gal.lípoli esperava: els genovesos havien acaba

Tan - 1177 (57)

ser marquès de Montferrat. Un pacte, basat en una aliança per casament, decideix Spínola a atacar, amb les seves divuit galeres, més les de la flota imperial, també sota comandament genovès, la roca de Gal.lípoli. Donava com a cosa fàcil escombrar, començant per Ramon Muntaner, "els francs de Romania".

De moment, va desafiar el capità de la fortalesa, en nom no pas de l'emperador - amb el qual, ja ho sabem, els catalans estaven en guerra oberta per haver-se deseixit de la seva obediència - sinó en nom de la república de Gènova. Sempre respectuós de la legalitat i, sobretot, de la que per ell representa, en instància suprema, l'autoritat dels reis d'Aragó i de Sicília, Muntaner rebutja el desafiament. Per tres vegades es produeix el requisit, degudament protocolitzat per notari, el qual registra en carta pública les declaracions dels dos contendents. A la tercera, Muntaner requeria Antoni Spínola "de part de Déu i de la santa fe catòlica (que per exalçar aquella érem vinguts en Romania) que cessés en aquells desafiaments". El requeria encara "de part del sant pare apostòlic, de qui nós tenim la senyera - afegia Muntaner, mostrant la de sant Pere que senyorejava el castell de Gal.lípoli -, contra l'emperador i les seves gents, qui eren cismàtics i a gran traició havien mort els nostres caps i els nostres germans, quan nosaltres havíem vingut a servir-los contra infidels" que l'ajudessin en aquella venjança i, si no els volien ajudar, que no els perjudiquessin. Ara bé, si Spínola no feia cas dels seus solemnes requeriments i volia la lluita, damunt el seu cap cauria la sang que fos escampada entre catalans i genovesos. Muntaner en romandria sense pecat ni culpa, i Déu i el món podria veure com havia estat forçat a rebre l'atac i a defensar-se'n. Tot això també era posat en escriptura notarial.

Sembla que aquest procedir desconcertà Spínola. Ell s'havia fet la il.lusió d'esverar, amb el sol nom de Gènova, el capità empordanès de Gal.lípoli. Calia doncs - i així anà a anunciar-ho a l'emperador, tot aplegant el seu estol de galeres armades, vint-i-cinc en total, - atacar la fortalesa. Un dissabte al vespre començaren l'atac, amb escales i bretxes que obrien als murs de Gallípoli. Si prenien ràpidament la plaça per assalt, abans no arribessin els reforços de Rocafort i Ximenis d'Arenós, la força de la Gran Companyia s'enrunaria tota, mancada com estaria de base. Era no comptar amb la serena decisió de Muntaner, el qual, davant l'atac, havia fet armar totes les dones que hi havia a la plaça - les armes no mancaven pas - i les posà de guàrdia a les muralles, amb mercaders catalans dels que s'havien refugiat a Gal.lípoli, com a caporals, i féu dur queviures i beguda suficient perquè no calgués a aquells improvisats combatents tornar a casa per menjar. El capità coneixia la tàctica genovesa i sabia que rebria una veritable pluja de ballestes, tirades en profusió, però sense gens de punteria: si tots els defensors anaven ben protegits

Tos-1155 (58)

els projectils i havien de lluitar cos a cos. Només amb camisa i calces, ca cú amb una adarga i una llança, aquells cent almogàvers, flanquejats pels si. cavallers i guiats per Ramon Muntaner, esdevenien un exèrcit impetuós que davallava del castell, atacava aquells lluïts guerrers morts de set i de calor dintre llurs armadures i posava en total desfeta els desembarcats. De cop, el capità i els seus genets abatien tres de les cinc banderes; Antoni Spínola era escapçat per un almogàver i, empaitats els genovesos fins a dalt de les galeres per aquells furiosos combatents, més de sis cents perdien la vida en la batalla. Només que haguessin tingut cent homes més, els almogàvers s'haurien pogut apoderar de més de quatre galeres, calculà Muntaner. Però aquells cent també acusaven els senyals de la lluita, ferits i cansats. Era arribat el moment de recollir-se. En anar a donar l'ordre de retirada cap al castell, Ramon Muntaner vegé que en un camp pròxim havia restat un nucli de quaranta genovesos que es defensava furiosament. N'era cap un dels homes més il.lustres de Gènova: Antoni Bocanegra. El seu braó en la defensa, un cop tots els seus companys caigueren sota l'allau dels almogàvers, era tan gran - es defensava només amb una espasa de punta i arribà a matar dos dels seus enemics - que Muntaner volia salvar-li la vida i li pregà que es retés, prometent-li el perdó. El valent Bocanegra rebutjà amb desdeny l'oferiment i queia, poc després, sota les armes dels ferotges soldats atacants.

Era la derrota més completa per a l'expedició. Només restava, als supervivents, tornar-se'n cap a Constantinoble, les galeres gregues, i a Gènova, les de Spínola, per donar compte de la batalla tan desafortunada. Quan arribaren a Gal.lípoli els almogàvers manats per Bernat de Rocafort trobaven, dos dies després, els defensors de la ciutat "tots cara-aixafats i nafrats", però justament orgullosos - i orgulloses, puix que tant paper havien tingut les dones com els homes en la lluita - de llur victòria.

El moment era crític per a l'Imperi bizantí. Els turcs s'havien apoderat novament de tota l'Anatòlia i, arribats davant Gal.lípoli, oferien una aliança a la Gran Companyia que havia assolat tota la Grècia - només restaven lliures de la destructora venjança dels almogàvers Constantinoble, Andrinòpoli, Cristòpolis i Salònica - i es posaren al servei dels catalans. L'host havia augmentat així prou per a imposar-se, des la primera batalla, a l'exèrcit de turcoples que encara seguien al servei de l'emperador: els supervivents es passaven igualment a l'exèrcit irresistible que manaven Rocafort i Ximenis d'Arenós. L'arribada impensada de Berenguer d'Entença duia a la Gran Companyia el reforç d'un cap important, de prou categoria política i militar per orientar l'acció ulterior de la gran força que havia esdevingut l'aplec d'almogàvers dut a Romania per Roger de Flor. Entença havia estat rescatat per Jaume II de

Tas-1155 (59)

els projectils i havien de lluitar cos a cos. Només amb camisa i calces, cadas cú amb una adarga i una llança, aquells cent almogàvers, flanquejats pels sis cavallers i guiats per Ramon Muntaner, esdevenien un exèrcit impetuós que davallava del castell, atacava aquells lluïts guerrers morts de set i de calor dintre llurs armadures i posava en total desfeta els desembarcats. De cop, el capità i els seus genets abatien tres de les cinc banderes; Antoni Spínola era escapçat per un almogàver i, empaitats els genovesos fins a dalt de les galeres per aquells furiosos combatents, més de sis cents perdien la vida en la batalla. Només que haguessin tingut cent homes més, els almogàvers s'haurien pogut apoderar de més de quatre galeres, calculà Muntaner. Però aquells cent també acusaven els senyals de la lluita, ferits i cansats. Era arribat el moment de recollir-se. En anar a donar l'ordre de retirada cap al castell, Ramon Muntaner vegé que en un camp pròxim havia restat un nucli de quaranta genovesos que es defensava furiosament. N'era cap un dels homes més il.lustres de Gènova: Antoni Bocanegra. El seu braó en la defensa, un cop tots els seus companys caigueren sota l'allau dels almogàvers, era tan gran - es defensava només amb una espasa de punta i arribà a matar dos dels seus enemics - que Muntaner volia salvar-li la vida i li pregà que es retés, prometent-li el perdó. El valent Bocanegra rebutjà amb desdeny l'oferiment i queia, poc després, sota les armes dels ferotges soldats atacants.

Era la derrota més completa per a l'expedició. Només restava, als supervivents, tornar-se'n cap a Constantinoble, les galeres gregues, i a Gènova, les de Spínola, per donar compte de la batalla tan desafortunada. Quan arribaren a Gal.lípoli els almogàvers manats per Bernat de Rocafort trobaven, dos dies després, els defensors de la ciutat "tots cara-aixafats i nafrats", però justament orgullosos - i orgulloses, puix que tant paper havien tingut les dones com els homes en la lluita - de llur victòria.

El moment era crític per a l'Imperi bizantí. Els turcs s'havien apoderat novament de tota l'Anatòlia i, arribats davant Gal.lípoli, oferien una aliança a la Gran Companyia que havia assolat tota la Grècia - només restaven lliures de la destructora venjança dels almogàvers Constantinoble, Andrinòpoli, Cristòpolis i Salònica - i es posaren al servei dels catalans. L'host havia augmentat així prou per a imposar-se, des la primera batalla, a l'exèrcit de turcoples que encara seguien al servei de l'emperador: els supervivents es passaven igualment a l'exèrcit irresistible que manaven Rocafort i Ximenis d'Arenós. L'arribada impensada de Berenguer d'Entença duia a la Gran Companyia el reforç d'un cap important, de prou categoria política i militar per orientar l'acció ulterior de la gran força que havia esdevingut l'aplec d'almogàvers dut a Romania per Roger de Flor. Entença havia estat rescatat per Jaume II de

tar-1155 (60)

amb cuirasses, el risc era mínim. Féu obrir els portells de la barbacana i cobrir-los - avui diríem camuflar-los - amb brancatge, per que poguéssin córrer els soldats ràpidament allà on hi hagués major perill. I no s'oblidà de disposar els metges, a punt per a acórrer i embenar els ferits, de manera que poguessin tornar sense demora a la lluita. Preses aquestes mesures, Ramon Muntaner cometé, però, una imprudència: la de donar ell mateix la cara per a impedir el desembarc, anant a atacar ell sol, amb dos altres genets protegits amb llorigues i perpunts, els que intentaven prendre terra. Hi perdé el cavall, ferit per moltes ballestes i, caigut ell en terra, rebé cinc ferides, entre les quals una d'espasa al peu. La lluita era ja de cos a cos, i per sort un dels seus acompanyants li donà el seu cavall i pogué retirar-se al castell. Això provocà un clam d'alegria entre els assaltants, que el donaren ja per mort i ordenaren el desembarc en massa.

Muntaner, en ressenyar anys després la batalla, no s'està pas de lloar el seny que presidí la maniobra dels genovesos. Per cada baixa, per ferida o per mor de proveïments, que es produís entre els assaltants, un altre combatent de la mateixa categoria havia de prendre part a la lluita. Mentre el capità es feia guarir sumàriament les seves cinc ferides, l'atac començava amb vigor, rebutjat per una no menys vigorosa defensa. Era la pluja de ballestes temuda, "que quasi privava de veure el cel" de tan espessa, i que s'introduïa per tot i feria tota carn que no estava protegida per les cuirasses. Un dels projectils, entrat per la xemeneia, travessà el muscle d'un dels cuiners que estava a la cuina coent gallines per als ferits. Les dones que es defensaven coratjosament, amb rocs i pedres feixugues que estimbaven els assaltants que intentaven enfilar-se pels murs, rebien amb estoicisme aquella incessant artilleria, i Muntaner ho esmenta amb meravellat entusiasme: "n'hi hagué que va rebre cinc ferides de dard a la cara i que encara es defensava com si no hagués rebut cap mal. L'assalt durà, inútil, fins a "hora de despertada". Antoni Spínola, irritat per aquell poc èxit, imprecava els seus soldats:

- Oh, vil gent! Què és això, que tres tinyoses que hi ha aquí dins us priven d'entrar en aquella casa? Bé en sou, de covards!

I volgué dirigir ell mateix l'atac, amb tres cents homes de la seva millor tropa, tots ells de bones cases de Gènova, i amb cinc banderes. Muntaner ho veié i considerà arribat el moment de tornar a intervenir personalment. Armà el seu cavall i els altres sis - només sis - que tenia i reuní, a més dels sis genets, altres cent homes a peu, els quals es despullaren de les cuirasses, per tenir una major llibertat de moviments. (Eren en ple juliol, i la calor com les cuirasses engavanyava els moviments dels almogàvers.) Havia arribat el moment que el cautelós capità de Gal.lípoli esperava: els genovesos havien acabat

tar-2155 (61)

la seva captivitat genovesa. Després de cercar inútilment l'ajut del papa i del rei de França - gens interessats en auxiliar aquell exèrcit que conqueria per a altri unes terres llunyanes -, va tornar a Catalunya, empenyorà i vengué bona part de les seves terres, noliejà a càrrec seu una nau, en la qual féu embarcar cinc cents homes decidits, i tornà a Gal.lípoli.

Muntaner el va rebre sincerament content i el reconegué com a cap i major dels capitans de la Companyia. No pas així Rocafort, qui s'havia avesat a considerar-se cabdill principal. Malgrat els acords del consell de la host, l'avinença entre els dos fou impossible. Rocafort se n'anà, amb els ~~turcs,~~ els turcoples i els seus almogàvers, a assetjar la ciutat de Nova. Entença, amb els soldats que havia dut, els aragonesos de la Companyia i la majoria dels catalans de l'exèrcit de marina, emprengué el setge de Megareig.

Per la primavera de 1307, Bernat de Rocafort, que ha arribat a lluitar fins a les portes de Constantinoble, ha rebut ofertes d'aliança del tsar de Bulgària - amb la mà de la seva germana - i obligarà els genovesos a signar la pau: àdhuc un gran senyor com Tedisio Zacaria s'inscriurà a la Companyia i, en unió amb un cosí germà de Ramon Muntaner i amb l'ajut d'aquest, donarà fructuosos cops de mà a Fòcea.

Un altre personatge il.lustre intervenia aleshores en la gran aventura: era un príncep marcat per un destí atzaròs i tràgic, que es transmetrà al seu fill i al seu nét: Ferran, infant de Mallorca, fill del rei Jaume II i nét, per tant, com els seus cosins els reis d'Aragó i de Sicília, del Conqueridor. En virtut d'un tractat amb Frederic III, prendrà el comandament suprem de la Companyia en nom del rei de Sicília, com a lloctinent seu. Tots els caps militars - sobretot Ramon Muntaner, és clar, qui exulta en veure com els prínceps del Casal de Barcelona prenen a cor l'empresa de Romania - accepten el nou cabdill. Tots, menys Rocafort, massa ambiciós, i que troba un pretext: accedirà a rebre'l com a senyor directe, no pas com a representant de Frederic de Sicília. Costarà de trobar una avinença.

La Gran Companyia Catalana, aleshores, ha d'emigrar. La terra, desolada per les contínues lluites i depredacions, plena de morts i de ruïnes, no podia ja mantenir-los. Havien de passar a Macedònia. Rocafort, amb els almogàvers que mana, els turcs i els turcoples, anirà a l'avantguarda; a una jornada de distància els seguiran el príncep Ferran, amb Entença i Arenós. Muntaner farà el viatge per mar, amb vint-i-quatre embarcacions que transporten, ultra els mariners, les dones, el tresor i tota la intendència que ell administra amb tanta cura. S'havien de trobar a Cristòpolis. Abans d'arribar-hi, però, va produir-se el drama. Avantguarda i rerassaga es topen d'improvista i uns i altres creuen que

tar-1155 (62)

la seva captivitat genovesa. Després de cercar inútilment l'ajut del papa i del rei de França - gens interessats en auxiliar aquell exèrcit que conqueria per a altri unes terres llunyanes -, va tornar a Catalunya, empenyorà i venguè bona part de les seves terres, noliejà a càrrec seu una nau, en la qual féu embarcar cinc cents homes decidits, i tornà a Gal.lípoli.

Muntaner el va rebre sinceralment content i el reconegué com a cap i major dels capitans de la Companyia. No pas així Rocafort, qui s'havia avesat a considerar-se cabdill principal. Malgrat els acords del consell de la host, l'avinença entre els dos fou impossible. Rocafort se n'anà, amb els turcs, els turcobles i els seus almogàvers, a assetjar la ciutat de Nova. Entença, amb els soldats que havia dut, els aragonesos de la Companyia i la majoria dels catalans de l'exèrcit de marina, emprenguè el setge de Megareig.

Per la primavera de 1307, Bernat de Rocafort, que ha arribat a lluitar fins a les portes de Constantinoble, ha rebut ofertes d'aliança del tsar de Bulgària - amb la mà de la seva germana - i obligarà els genovesos a signar la pau: àdhuc un gran senyor com Tedisio Zacaria s'inscriurà a la Companyia i, en unió amb un cosí germà de Ramon Muntaner i amb l'ajut d'aquest, donarà fructuosos cops de mà a Fòcea.

Un altre personatge il.lustre intervenia aleshores en la gran aventura: era un príncep marcat per un destí atzaròs i tràgic, que es transmetrà al seu fill i al seu nét: Ferran, infant de Mallorca, fill del rei Jaume II i nét, per tant, com els seus cosins els reis d'Aragó i de Sicília, del Conqueridor. En virtut d'un tractat amb Frederic III, prendrà el comandament suprem de la Companyia en nom del rei de Sicília, com a lloctinent seu. Tots els caps militars - sobretot Ramon Muntaner, és clar, qui exulta en veure com els prínceps del Casal de Barcelona prenen a cor l'empresa de Romania - accepten el nou cabdill. Tots, menys Rocafort, massa ambiciós, i que troba un pretext: accedirà a rebre'l com a senyor directe, no pas com a representant de Frederic de Sicília. Costarà de trobar una avinença.

La Gran Companyia Catalana, aleshores, ha d'emigrar. La terra, desolada per les contínues lluites i depredacions, plena de morts i de ruïnes, no podia ja mantenir-los. Havien de passar a Macedònia. Rocafort, amb els almogàvers que mana, els turcs i els turcoples, anirà a l'avantguarda; a una jornada de distància els seguiran el príncep Ferran, amb Entença i Arenós. Muntaner farà el viatge per mar, amb vint-i-quatre embarcacions que transporten, ultra els mariners, les dones, el tresor i tota la intendència que ell administra amb tanta cura. S'havien de trobar a Cristòpolis. Abans d'arribar-hi, però, va produir-se el drama. Avantguarda i rerassaga es topen d'improvista i uns i altres creuen que

Tas - 1155 (63)

la seva captivitat genovesa. Després de cercar inútilment l'ajut del papa i del rei de França - gens interessats en auxiliar aquell exèrcit que conqueria per a altri unes terres llunyanes -, va tornar a Catalunya, empenyorà i venguè bona part de les seves terres, noliejà a càrrec seu una nau, en la qual féu embarcar cinc cents homes decidits, i tornà a Gal.lípoli.

Muntaner el va rebre sinceralment content i el reconegué com a cap i major dels capitans de la Companyia. No pas així Rocafort, qui s'havia avesat a considerar-se cabdill principal. Malgrat els acords del consell de la host, l'avinença entre els dos fou impossible. Rocafort se n'anà, amb els turcs, els turcobles i els seus almogàvers, a assetjar la ciutat de Nova. Entença, amb els soldats que havia dut, els aragonesos de la Companyia i la majoria dels catalans de l'exèrcit de marina, emprengué el setge de Megareig.

Per la primavera de 1307, Bernat de Rocafort, que ha arribat a lluitar fins a les portes de Constantinoble, ha rebut ofertes d'aliança del tsar de Bulgària - amb la mà de la seva germana - i obligarà els genovesos a signar la pau: àdhuc un gran senyor com Tedisio Zacaria s'inscriurà a la Companyia i, en unió amb un cosí germà de Ramon Muntaner i amb l'ajut d'aquest, donarà fructuosos cops de mà a Fòcea.

Un altre personatge il.lustre intervenia aleshores en la gran aventura: era un príncep marcat per un destí atzaròs i tràgic, que es transmetrà al seu fill i al seu nét: Ferran, infant de Mallorca, fill del rei Jaume II i nét, per tant, com els seus cosins els reis d'Aragó i de Sicília, del Conqueridor. En virtut d'un tractat amb Frederic III, prendrà el comandament suprem de la Companyia en nom del rei de Sicília, com a lloctinent seu. Tots els caps militars - sobretot Ramon Muntaner, és clar, qui exulta en veure com els prínceps del Casal de Barcelona prenen a cor l'empresa de Romania - accepten el nou cabdill. Tots, menys Rocafort, massa ambiciós, i que troba un pretext: accedirà a rebre'l com a senyor directe, no pas com a representant de Frederic de Sicília. Costarà de trobar una avinença.

La Gran Companyia Catalana, aleshores, ha d'emigrar. La terra, desolada per les contínues lluites i depredacions, plena de morts i de ruïnes, no podia ja mantenir-los. Havien de passar a Macedònia. Rocafort, amb els almogàvers que mana, els turcs i els turcoples, anirà a l'avantguarda; a una jornada de distància els seguiran el príncep Ferran, amb Entença i Arenós. Muntaner farà el viatge per mar, amb vint-i-quatre embarcacions que transporten, ultra els mariners, les dones, el tresor i tota la intendència que ell administra amb tanta cura. S'havien de trobar a Cristòpolis. Abans d'arribar-hi, però, va produir-se el drama. Avantguarda i rerassaga es topen d'improvista i uns i altres creuen que

Tom-1155 (14)

els projectils i havien de lluitar cos a cos. Només amb camisa i calces, cadas cú amb una adarga i una llança, aquells cent almogàvers, flanquejats pels sis cavallers i guiats per Ramon Muntaner, esdevenien un exèrcit impetuós que davallava del castell, atacava aquells lluïts guerrers morts de set i de calor dintre llurs armadures i posava en total desfeta els desembarcats. De cop, el capità i els seus genets abatien tres de les cinc banderes; Antoni Spínola era escapçat per un almogàver i, empaitats els genovesos fins a dalt de les galeres per aquells furiosos combatents, més de sis cents perdien la vida en la batalla. Només que haguessin tingut cent homes més, els almogàvers s'haurien pogut apoderar de més de quatre galeres, calculà Muntaner. Però aquells cent també acusaven els senyals de la lluita, ferits i cansats. Era arribat el moment de recollir-se. En anar a donar l'ordre de retirada cap al castell, Ramon Muntaner vegé que en un camp pròxim havia restat un nucli de quaranta genovesos que es defensava furiosament. N'era cap un dels homes més il.lustres de Gènova: Antoni Bocanegra. El seu braó en la defensa, un cop tots els seus companys caigueren sota l'allau dels almogàvers, era tan gran -(es defensava només amb una espasa de punta i arribà a matar dos dels seus enemics)- que Muntaner volia salvar-li la vida i li pregà que es retés, prometent-li el perdó. El valent Bocanegra rebutjà amb desdeny l'oferiment i queia, poc després, sota les armes dels ferotges soldats atacants.

Era la derrota més completa per a l'expedició. Només restava, als supervivents, tornar-se'n cap a Constantinoble, les galeres gregues, i a Gènova, les de Spínola, per donar compte de la batalla tan desafortunada. Quan arribaren a Gal.lípoli els almogàvers manats per Bernat de Rocafort trobaven, dos dies després, els defensors de la ciutat "tots cara-aixafats i nafrats", però justament orgullosos - i orgulloses, puix que tant paper havien tingut les dones com els homes en la lluita - de llur victòria.

El moment era crític per a l'Imperi bizantí. Els turcs s'havien apoderat novament de tota l'Anatòlia i, arribats davant Gal.lípoli, oferien una aliança a la Gran Companyia que havia assolat tota la Grècia -(només restaven lliures de la destructora venjança dels almogàvers Constantinoble, Andrinòpolis, Cristòpolis i Salònica)- i es posaren al servei dels catalans. L'host havia augmentat així prou per a imposar-se, des de la primera batalla, a l'exèrcit de turcoples que encara seguien al servei de l'emperador: els supervivents es passaven igualment a l'exèrcit irresistible que manaven Rocafort i Ximenis d'Arenós. L'arribada impensada de Berenguer d'Entença duia a la Gran Companyia el reforç d'un cap important, de prou categoria política i militar per orientar l'acció ulterior de la gran força que havia esdevingut l'aplec d'almogàvers dut a Romania per Roger de Flor. Entença havia estat rescatat per Jaume II de

Jan - 1155 (65)

duen intencions hostils. El germà i l'oncle de Bernat de Rocafort van abraonar-se damunt Berenguer d'Entença i el van matar, tot i que el megaduc proclamava el seu desig de calmar l'agitació. Volien aleshores suprimir també Ximenis d'Arenós, i prou ho haurien fet si aquest, arreplegant al seu entorn trenta homes de cavall, anà a demanar refugi a un castell de l'emperador. Més endavant, potser convençut de la seva incompatibilitat amb Rocafort, el veurem incorporar-se amb més sort que Ferran d'Aunés a la cort imperial i servirà a les ordres d'Andrònic. Serà megaduc - el càrrec que la mort d'Entença deixava vacant - i es casarà amb una princesa vídua, neboda de l'emperador. "Deixem-lo, però, - comenta justament Nicolau - car mai més no tindrà l'orgull de lluitar sota la senyera de les Barres".

La lluita fratricida s'atura, només, gràcies a la coratjosa intervenció de l'infant Ferran, que arriba amb la seva senyera i els seus homes, a tot galop. Rocafort i els seus al·legaran que no havien reconegut Entença i àdhuc ploraran damunt el cadaver del megaduc. Però les víctimes de la topada passaven de sis-centes. Tres dies s'aturà l'host per servar dol de la mort d'Entença. Si no hi hagués hagut la voluntat ambiciosa de Rocafort, potser l'infant hauria pogut refermar la seva autoritat. Però el capitost dels almogàvers i de l'arreplec mercenari de turcs i turcoples, esdevingut un condottiere, vol ésser cabdill únic d'aquell exèrcit aguerrit i, fins aleshores, invencible. No pot admetre la sobirania, ni que sigui nominal, de Frederic de Sicília, ni reconèixer, per tant, que Ferran de Mallorca representa aquell rei llunyà. Insisteix, doncs, en la seva posició, que ja sap que no podrà ésser admesa per l'infant: si aquest vol ésser sobirà de la Gran Companyia, lluitaran a les seves ordres. Era provocar la separació: Ferran era massa lleial per trair els pactes fets amb el seu cosí de Sicília i es separa dels almogàvers.

No anava pas sol. Un home que ha demostrat per damunt de tot la seva fidelitat a la casa reial catalana - i per a ell, els regnes d'Aragó, de Mallorca o de Sicília formen tres branques d'un mateix arbre - el seguia. La lleialtat de Ramon Muntaner hauria seguit, al costat de Rocafort, tan sòlida i eficaç com ho fou envers Roger de Flor o Berenguer d'Entença. Però els darrers episodis de discòrdia l'han decebut i si el príncep que és el representant dels tres reis que ell considera com als seus senyors naturals li fa el requeriment amistós de seguir-lo, no es pot pas negar. En un Consell general, i amb prou emoció seva i dels seus companys de lluita, que prou feien per retenir-lo, Muntaner deixava el segell de l'host i els llibres de la seva administració i se n'anava, amb una petita força naval - un lleny i dues barques armades - cap a l'illa de Tassos, on l'esperava l'infant. Sembla que Muntaner s'allunyi per sempre més dels seus companys de l'aventura grega, per emprendre'n una altra.

Tar 1155 (66)

duen intencions hostils. El germà i l'oncle de Bernat de Rocafort van abraonar-se damunt Berenguer d'Entença i el van matar, tot i que el megaduc proclamava el seu desig de calmar l'agitació. Volien aleshores suprimir també Ximenis d'Arenós, i prou ho haurien fet si aquest, arreplegant al seu entorn trenta homes de cavall, anà a demanar refugi a un castell de l'emperador. Més endavant, potser convençut de la seva incompatibilitat amb Rocafort, el veurem incorporar-se amb més sort que Ferran d'Aunés a la cort imperial i servirà a les ordres d'Andrònic. Serà megaduc - el càrrec que la mort d'Entença deixava vacant - i es casarà amb una princesa vídua, neboda de l'emperador. "Deixem-lo, però, - comenta justament Nicolau - car mai més no tindrà l'orgull de lluitar sota la senyera de les Barres".

La lluita fratricida s'atura, només, gràcies a la coratjosa intervenció de l'infant Ferran, que arriba amb la seva senyera i els seus homes, a tot galop. Rocafort i els seus al·legaran que no havien reconegut Entença i àdhuc ploraran damunt el cadaver del megaduc. Però les víctimes de la topada passaven de sis-centes. Tres dies s'aturà l'host per servar dol de la mort d'Entença. Si no hi hagués hagut la voluntat ambiciosa de Rocafort, potser l'infant hauria pogut reafermar la seva autoritat. Però el capitost dels almogàvers i de l'arreplec mercenari de turcs i turcobles, esdevingut un condottiero, vol ésser cabdill únic d'aquell exèrcit aguerrit i, fins aleshores, invencible. No pot admetre la sobirania, ni que sigui nominal, de Frederic de Sicília, ni reconèixer, per tant, que Ferran de Mallorca representa aquell rei llunyà. Insisteix, doncs, en la seva posició, que ja sap que no podrà ésser admesa per l'infant: si aquest vol ésser sobirà de la Gran Companyia, lluitaran a les seves ordres. Era provocar la separació: Ferran era massa lleial per trair els pactes fets amb el seu cosí de Sicília i es separa dels almogàvers.

No anava pas sol. Un home que ha demostrat per damunt de tot la seva fidelitat a la casa reial catalana - i per a ell, els regnes d'Aragó, de Mallorca o de Sicília formen tres branques d'un mateix arbre - el seguia. La lleialtat de Ramon Muntaner hauria seguit, al costat de Rocafort, tan sòlida i eficaç com ho fou envers Roger de Flor o Berenguer d'Entença. Però els darrers episodis de discòrdia l'han decebut i si el príncep que és el representant dels tres reis que ell considera com als seus senyors naturals li fa el requeriment amistós de seguir-lo, no es pot pas negar. En un Consell general, i amb prou emoció seva i dels seus companys de lluita, que prou feien per retenir-lo, Muntaner deixava el segell de l'host i els llibres de la seva administració i se n'anava, amb una petita força naval - un lleny i dues barques armades - cap a l'illa de Tassos, on l'esperava l'infant. Sembla que Muntaner s'allunyi per sempre més dels seus companys de l'aventura gregà, per emprendre'n una altra.

Tar. 1155 (67)

duen intencions hostils. El germà i l'oncle de Bernat de Rocafort van abraon se damunt Berenguer d'Entença i el van matar, tot i que el megaduc proclamava el seu desig de calmar l'agitació. Volien aleshores suprimir també Ximenis d'renós, i prou ho haurien fet si aquest, arreplegant al seu entorn trenta home de cavall, anà a demanar refugi a un castell de l'emperador. Més endavant, pot ser convençut de la seva incompatibilitat amb Rocafort, el veurem incorporar-s amb més sort que Ferran d'Aunés a la cort imperial i servirà a les ordres d'Andrònic. Serà megaduc - el càrrec que la mort d'Entença deixava vacant - i es casarà amb una princesa vídua, neboda de l'emperador. "Deixem-lo, però, - comenta justament Nicolau - car mai més no tindrà l'orgull de lluitar sota la senyera de les Barres".

La lluita fratricida s'atura, només, gràcies a la coratjosa intervenció de l'infant Ferran, que arriba amb la seva senyera i els seus homes, a tot galop. Rocafort i els seus al·legaran que no havien reconegut Entença i àdhuc ploraran damunt el cadaver del megaduc. Però les víctimes de la topada passaven de siscentes. Tres dies s'aturà l'host per servar dol de la mort d'Entença. Si no hi hagués hagut la voluntat ambiciosa de Rocafort, potser l'infant hauria pogut refermar la seva autoritat. Però el capitost dels almogàvers i de l'arreplec mercenari de turcs i turcobles, esdevingut un condottiere, vol ésser cabdill únic d'aquell exèrcit aguerrit i, fins aleshores, invencible. No pot admetre la sobirania, ni que sigui nominal, de Frederic de Sicília, ni reconèixer, per tant, que Ferran de Mallorca representa aquell rei llunyà. Insisteix, doncs, en la seva posició, que ja sap que no podrà ésser admesa per l'infant: si aquest vol ésser sobirà de la Gran Companyia, lluitaran a les seves ordres. Era provocar la separació: Ferran era massa lleial per trair els pactes fets amb el seu cosí de Sicília i es separa dels almogàvers.

No anava pas sol. Un home que ha demostrat per damunt de tot la seva fidelitat a la casa reial catalana - i per a ell, els regnes d'Aragó, de Mallorca o de Sicília formen tres branques d'un mateix arbre - el seguia. La lleialtat de Ramon Muntaner hauria seguit, al costat de Rocafort, tan sòlida i eficaç com ho fou envers Roger de Flor o Berenguer d'Entença. Però els darrers episodis de discòrdia l'han decebut i si el príncep que és el representant dels tres reis que ell considera com als seus senyors naturals li fa el requeriment amistós de seguir-lo, no es pot pas negar. En un Consell general, i amb prou emoció seva i dels seus companys de lluita, que prou feien per retenir-lo, Muntaner deixava el segell de l'host i els llibres de la seva administració i se n'anava, amb una petita força naval - un lleny i dues barques armades - cap a l'illa de Tassos, on l'esperava l'infant. Sembla que Muntaner s'allunyi per sempre més dels seus companys de l'aventura grega, per emprendre'n una altra.

tos - 1155 (68)

V

EL PRINCEP ALMOGAVER

Ferran de Mallorca era, per temperament, un aventurer. Un almmgàver, podríem dir, com el propi Rocafort. Però la seva sang i el sentiment de la seva honor posaven uns límits estrictes a les seves accions, tot i que aixamplaven les fàtes de la seva ambició.

Un altre príncep aventurer, disposat a totes les empreses que poguessin oferir-li ni que fos la il.lusió d'una corona, aquell Carlets de Valois que Muntaner menyspreava com a "rei del xapeu i del vent" de quan la Croada contra Catalunya, intervé en la intriga grega. Per un matrimoni amb la nominal hereva dels drets dels emperadors "llatins" a la corona de Bizanci, adquiria els dret de nomenar-se emperador i trametia, com a vicari general seu, un hàbil diplomàtic i guerrar, Tibaut de Chepoy, a Grècia, on havia d'aconseguir, com a primera mesura, l'aliança de la Gran Companyia. Chepoy representa Carles de Valois - és a dir, França, tot i que Felip el bell no intervingui directament en l'empresa- i Venècia, desitjosa de substituir la seva rival Gènova en el comerç i la banca de l'Imperi. En aquesta perspectiva, l'aventura que, pel seu propi compte i amb el consell - respectuós i prudent, però no sempre escoltat - de Muntaner, emprèn Ferran de Mallorca, és a dir, tallar-se un reialme dintre l'anarquia de les terres imperials - no pot encaixar. El petit estol de Ferran, que vol cercar un ajut a Negrepont, és atacat pel juliol de 1307 pels francs, que senyoregen a la Tessàlia i a l'Atica, i el príncep cau presoner del duc d'Atenes, Guy II de la Roche. En quant a Muntaner, Tibaut de Chepoy, qui ha dirigit la captura, el duu, com a present propiciatori, a Bernat de Rocafort, el qual sembla que s'ha decidit a retre-li homenatge com a vicari general de l'emperador Carles. El mateix Muntaner ens ho explicarà, amb somrient malícia: uns homes de Negrepont asseguraren al francès que Garcia Gomis Palasin - un dels acompanyants del príncep - i Ramon Muntaner eren enemics jurats de Rocafort, el qual tindria un gran plaer a rebre's ls per executar en ells una complida venjança. Perquè el que havia estat tresorer i gran administrador de la Companyia catalana se n'havia endut un gran tresor - una part del qual, justament, havia capturat Chepoy en l'atac a les galeres de Ferran de Mallorca. Si Rocafort i els seus rebien de mans del nou aliat aquells dos homes, era segur que els matarien tot seguit, i no hi hauria ningú que pogués reclamar els béns considerables de què s'havia emparat Tibaut.

El programa va reeixir en la seva primera part. Així que el pobre Garcia Gomis - "un dels bons cavallers del món", assegurarà Muntaner - baixà de la ga-

Tar 1155 (69)

cia". Era aplanar el camí a l'anexió pura i simple d'Atenes i Neopàtria a la corona catalana-aragonesa. Pere III farà aquesta anexió l'any 1377, i ostentarà la nova dignitat fins a la mort. Però li donarà temps per a deixar escrit el seu elogi de l'Acròpolis d'Atenes